

Мовно-літературна галузь

Освітній компонент:

Мови корінних народів та національних меншин України у закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами корінних народів, національних меншин

Навчальна програма з російської мови та літературного читання (складник типової освітньої програми) для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням російською мовою

Пояснювальна записка

Навчальна програма з російської мови та читання для закладів загальної середньої освіти розроблена відповідно до Закону України «Про освіту» (2017), Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87. Вона є складником типової освітньої програми та базується на відповідних ключових Європейських компетентностях: уміння вчитися впродовж життя, спілкуватися державною українською та російською мовами, спілкуватися іноземними мовами, застосовувати природничі науки і технології, використовувати математичні, інформаційно-комунікаційні, соціальні і громадянські, здоров'язбережувальні, загальнокультурні і підприємницькі компетентності.

Метою початкового курсу вивчення російської мови у закладах загальної середньої освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей російською мовою; формування шанобливого ставлення до культурної спадщини етносів, що населяють Україну; розвиток емоційно-чуттєвого досвіду, мовленнєво-творчих здібностей учнів; формування навичок усвідомленого підходу до розуміння та порівняння мовних елементів української та російської мов для подальшого планомірного їх вивчення.

Для досягнення мети у програмі комплексно реалізуються освітня, виховна і розвивальна функції мови.

Освітня функція спрямована на розвиток розумових здібностей сучасних учнів, їхньої пізнавальної активності, самостійності, сприяє формуванню комунікативної компетенції у відповідності до положень Державного стандарту початкової освіти, усвідомлення учнями значення мови для життя у мультилінгвальному світовому просторі.

Виховна функція спрямована на формування всебічно розвиненої особистості, її індивідуальних якостей, а саме: позитивного ставлення до мови як засобу спілкування та основи культурної спадщини народу – носія

цієї мови, збереження культури, народних звичаїв та традицій, формування поваги та толерантного ставлення до представників інших культур і національностей, культури спілкування, загальноприйнятої в сучасному полікультурному світі.

Розвивальна функція мови зорієнтована на формування творчої особистості, адже пізнавальні процеси продуктивно впливають на розвиток мислення, пам'яті, уяви, спостережливості; розвиток потреби подальшого самовдосконалення у сфері використання мови, здатності переносити знання й уміння у нову ситуацію шляхом виконання проблемно-пошукової діяльності.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української та російської мов, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до художнього слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;

- розвиток мислення, мовлення, уяви, інтелектуальних і літературно-творчих здібностей школярів, сприяння індивідуальному самовияву учнів та взаємодії між ними через розвиток комунікативних умінь;

- формування повноцінних навичок читання і письма, уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;

- формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;

- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;

- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);

- формування первинних навичок співпраці в парах, групах та команді; виконання різних ролевих функцій у колективі;

- дослідження мовних одиниць і явищ, опанування початкових лінгвістичних знань і норм виучуваної мови;

- залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Відповідно до зазначених мети і завдань вивчення російської мови виділено такі **змістові лінії** навчальної програми: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Зміст типової навчальної програми не обмежує самостійності й творчої ініціативи вчителя, бо передбачає гнучкість у розподілі навчального матеріалу та урахування потреб учнів, зумовлених віковими особливостями школярів та реаліями суспільного життя.

Принципи відбору змісту навчання зумовлені методичними засадами, а саме:

- поступовим зростанням складності;

- циклічною повторюваністю тем з подальшим розширенням;

мотивованим відбором тем, обґрунтованим віком та інтересами школярів;

відповідністю змісту меті навчання російської мови для її подальшого вивчення у 5–12 класах;

можливістю реалізації бікультурних і білінгвальних співставлень;

використанням діалогу культур та етнокультурного (національно-регіонального) компоненту на різних етапах навчання;

оптимізацією навчального процесу з метою збереження фізичного, психічного та емоційного здоров'я молодших школярів.

Методичними засадами є:

використання сучасних освітніх навчальних і ігрових технологій;

розвиток особистості дитини, його мовленнєвих і розумових здібностей;

комунікативний підхід: оволодіння основами літературної російської мови як засобу спілкування на практичній основі;

формування комунікативних, соціальних і предметних компетентностей;

оволодіння усіма видами мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, аудіювання, письмо) відбувається поступово та інтегровано;

поетапно-концентрична презентація мовного та мовленнєвого навчального матеріалу;

пріоритетне засвоєння норм літературної мови, відмінних від особливостей російської говірки, діалекту;

використання знань, вмінь та навичок, що придбані в процесі вивчення інших мов;

правильне використання принципу апроксимації, що сприятиме подоланню учнями страху перед евентуальною (можливою) помилкою та підвищенню рівня їхньої мовленнєвої активності.

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Робота з аудіювання передбачає розвиток у дітей уміння зосереджено слухати все більш тривалі й складні висловлювання, розуміти їх з першого представлення, удосконалення слухової пам'яті. З цією метою слід розвивати мовленнєвий слух учнів, уміння уважно прислухатися до інформації й диференціювати у звуковому потоці специфічні елементи – схожі, але не однакові слова; слова певного складового складу; речення, що складаються з відповідної кількості слів; паузи в реченні тощо. При цьому результатом аудіювання має бути розуміння прослуханого: усвідомлення значення окремих елементів висловлювання (слів, сполучень слів, речень); його фактичного змісту.

При аудіюванні важливо не лише аналізувати зміст тексту, але й розуміти логіку його побудови, доцільність кожної із структурних частин, інтонаційні особливості деяких речень (що містять питання, спонування);

прислухатися до використання мовних засобів для створення певного настрою, враження та ін.

Для аудіювання необхідно добирати або складати текст, який відповідає завданням уроку за тематикою, обсягом, ступенем складності для учнів. В якості аудіотекстів можуть бути використані художні, науково-художні твори, а також зв'язні висловлювання вчителя про Україну, її природу, видатних людей, у тому числі про письменників, художників, музикантів; героїв країни, воолонтерів; про світ життя сучасної дитини (родина, школа, дружба, пригоди, захоплення); про шанобливе ставлення до мови, яку вивчають, мов народів Європи, у тому числі про мовні цікавинки (про значення, походження слова, про спосіб виконання цікавого завдання тощо). Бажано використовувати й тексти культурологічного змісту (про звичаї і традиції народів, які проживають в Україні).

Навчання говоріння передбачає цілеспрямовану комплексну роботу із збагачення словникового запасу школярів, виховання звукової культури мовлення, оволодіння граматичним ладом мовлення, розвитку виразності й зв'язності висловлювання, уміння розрізняти особливості й брати участь у діалозі й монологі. При цьому використовують відомості про текст, про особливості мовленнєвого висловлювання, які учні отримали на уроках української мови (про тему й основну думку, структуру висловлювання, необхідність дотримуватися мовленнєвого етикету, враховувати особливості ситуації спілкування тощо).

У навчанні говоріння значна роль відводиться ігровим формам організації мовленнєвої діяльності: дидактичні ігри та ігри з логічним навантаженням сприятимуть розширенню й уточненню лексичного запасу молодших школярів; рухливі ігри із супровідними текстами й сюжетно-рольові, творчі ігри дозволять учням чітко визначити характер мовленнєвої ситуації, місце дії, підготовку співрозмовника, мету висловлювання.

Для розвитку діалогічного й монологічного усного мовлення необхідно створювати такі навчально-мовленнєві й комунікативні ситуації, які б стимулювали учнів висловлювати свої думки, почуття, потреби обговорювати проблеми, що їх цікавлять. Важливо вчити дітей висловлювати власну думку про ту чи іншу подію, явище; аргументувати свою думку, позицію; коректно вислуховувати інші думки, зіставляти їх з власною позицією.

При цьому слід широко застосовувати роботу в парах або невеликих групах, що створюватиме умови для активізації мовленнєвої діяльності більшості учнів класу, засвоєнню школярами культури спілкування, навичок використання формул мовленнєвого етикету, уміння уважно й доброзичливо вислуховувати співрозмовника; погоджуватися з ним або виражати незгоду в тактовній формі, сказати приємне тощо.

Змістова лінія «**Читаємо**» передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого

емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Навчання читання передусім передбачає засвоєння механізму плавного складового читання або читання цілими словами, нормативне озвучування прочитаного у відповідності з правилами літературної вимови, адекватне розуміння представленої інформації, виховання інтересу й любові до читання, до дитячої літератури, виховання засобами художнього слова громадянина України, формувати позитивні естетичні смаки, розвивати емоційні почуття школярів, формувати моральні якості молодшого школяра, стимулювати пізнавальні інтереси, інтелектуальні здібності, удосконалювати мовлення.

З цією метою необхідно ознайомити школярів із специфічними літерами графіки російської мови, сприяти закріпленню продуктивних способів читання (спочатку – плавно по складах, потім – плавно цілими словами).

Подальша робота з читання передбачає розвиток у дітей таких умінь:

читати вголос плавно, правильно, усвідомлено, виразно;

в темпі, що відповідає швидкості звичайного усного мовлення, орієнтуючи своє читання на слухача;

читати мовчки незнайомий текст із швидкістю, яка дещо вища за швидкість читання вголос, розуміти прочитане;

самостійно працювати з книгою (навчальною, пізнавальною, художньою, довідковою).

Роботу з читання слід організувати так аби читання учнів регулярно використовувалось як вид мовленнєвої діяльності (специфічна форма спілкування з автором повідомлення), важливий для вирішення різноманітних навчально-пізнавальних завдань: малювання за текстом, виготовлення предмета за прочитаною інструкцією, читання для слухача з метою донести зміст незнайомого йому тексту тощо.

Робота з читання передбачає також удосконалення у школярів уміння працювати з книгою як джерелом інформації.

З цією метою необхідно систематично пропонувати школярам завдання на знаходження певної сторінки в книзі, не гортаючи всю підряд; користування змістом; визначення на сторінці тексту із заданим змістом; диференціацію шрифтів (звичайний, жирний, курсив); розуміння призначення умовних позначок та ін.; а також на користування дитячою бібліотекою, самостійний вибір творів для читання.

Матеріалом для читання мають бути твори, що стимулюють інтерес до читання дитячої літератури, сприяють вихованню громадянських почуттів й уявлень, навчають дітей бачити гармонію у природі, мистецтві, житті людей. Важливо продемонструвати молодшим школярам авторське, тематичне й жанрове розмаїття світу дитячої літератури, допомогти учням сформувати особисті художні переваги, естетичний смак.

Коло читання складають тексти різних стилів (розмовного, художнього, науково-популярного), родів літератури (епічні, ліричні) й різних жанрів (загадки, прислів'я, приказки, казки, легенди, оповідання, вірші, байки тощо). Для читання молодшим школярам пропонуються твори усної народної творчості та твори майстрів художнього слова достатньо різноманітної тематики, у тому числі героїко-патріотичної: минуле й сучасне України, звичаї і традиції народів, які проживають в Україні, відомості про найбільш відомих письменників-класиків і сучасників, які пишуть для дітей та про дітей, про повсякденне життя дітей, їхні інтереси, про навчання й відпочинок, пригоди, природу, рослинний і тваринний світ, про піклування дорослих і дітей про нього.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Опанування графічної системи мови, розвиток техніки письма, культури оформлення письмової роботи передбачають позитивне перенесення відповідних умінь, сформованих на уроках української мови. При цьому формування правописних навичок може супроводжуватися негативним перенесенням знань й умінь, автоматизованих на уроках української мови, що потребує цілеспрямованої роботи щодо попередження алфавітних й орфографічних помилок. Репродуктивні види графічних завдань (списування, письмо по пам'яті, зорові й зорово-слухові диктанти), що використовуються в необхідній кількості й з поступовим нарощуванням правописних труднощів, будуть сприяти стабілізації техніки письма школярів. Проте важливо не зловживати репродуктивними завданнями, оскільки вони не сприятимуть вирішенню комунікативних завдань. Для розвитку у дітей інтересу до продукування писемного мовлення доцільно впроваджувати творчі письмові роботи, наприклад, вільний диктант, переказ, твір, вільне письмо. При цьому слід організувати роботу так, аби у тих, хто виконує письмове завдання, обов'язково були читачі або співавтори.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил правопису, на формування в молодших школярів умінь послуговуватися російською мовою в усіх сферах життя, дотримуючись її літературних норм.

Вивчення молодшими школярами елементів синтаксису необхідно для усвідомленої диференціації одиниць мовлення, розуміння логіки створення зв'язного висловлювання (діалогічного й монологічного текстів), адекватного ситуації спілкування інтонування речень.

Опанування синтаксичних понять відбувається з урахуванням знань, умінь і навичок, які сформовані при вивченні синтаксису української мови.

Аналогічні в українській та російській мові суттєві ознаки тексту (відповідність одній темі, логічність подій, розвиток дій) і речення (група слів, зв'язаних між собою з допомогою запитань, завершеність інформації) дозволяють раціонально організувати опанування цих понять на уроках мови, використовуючи елементи багатомовного навчання: закріпити термінологію українською мовою та мовою вивчення, практикувати в аналізі готового висловлювання, а потім в самостійній побудові комунікативно затребуваних синтаксичних одиниць. При цьому максимальна увага має приділятися структурі, зв'язності тексту, наявності в ньому основної думки, добору засобів зв'язку між реченнями.

В роботі над реченням передбачається робота над розумінням змісту, побудовою та використанням в мовленні речень, різних за метою висловлювання, а також окличних речень. У ході вивчення молодшими школярами елементів синтаксису доцільно сформувати вміння диференціювати й використовувати однорідні члени й звертання в реченні.

Програма націлює також на спостереження над простими і складними реченнями, на формування практичних умінь розрізняти ці речення в усній і письмовій формі.

Доцільним є з'ясування зв'язку слів у реченні, поширення його за допомогою запитань, а також утворення сполучень слів з прийменниками й без прийменників (у зіставленні з українською мовою), використання їх в реченні.

Вивчення фонетико-графічного матеріалу в початковому курсі російської мови пояснюється необхідністю формування у школярів нормативних читання й письма, дотримання при говорінні норм літературної вимови, розпізнавання лексичного значення слів при зміні звука або наголосу.

Значна увага має приділятися розвитку слухо-артикуляційних навичок: ділити слова на склади, знаходити наголошений голосний, розрізняти на слух й відтворювати звуки виучуваної мови, а також схожі, але не тотожні звуки української мови та мови вивчення, зіставляти звук і відповідну йому букву. Програма початкового навчання не планує застосування повного звуко-буквеного розбору, особливо в письмовій формі. Пріоритет належить усному частковому розбору, спрямованому передусім на удосконалення артикуляційних і правописних навичок (за зразком учителя).

Основне завдання роботи над словом – збагачення й активізація словникового запасу школярів, розвиток вміння заглиблюватися у значення слова, помічати його виразно-зображувальні можливості; розвивати увагу до незнайомих слів, потребу з'ясовувати їх значення, правильно використовувати в мовленні.

Лексикологічні поняття (однозначне й багатозначне слово, пряме і переносне значення, синонім, антонім) вивчаються молодшими школярами з опорою на рідну мову. Спочатку учням пропонують завдання на спостереження за значенням слів (підготовчі словниково-логічні вправи), потім школярі аналізують суттєві ознаки поняття; відповідність виділених

слів даному контексту. Метою творчих завдань є закріплення умінь використовувати лексикологічні поняття у власному мовленні, виходячи із ситуації спілкування.

Передбачено роботу над тематичними групами слів, які називають предмети, явища, характерні для національної культури: традиційні народні ігри, іграшки, забави, елементи народного костюму, предмети домашнього вжитку тощо.

Програма передбачає роботу над найбільш вживаними фразеологічними одиницями (без терміна).

Важливим аспектом навчання є формування й розвиток умінь користуватися різними словниками (шкільним тлумачним словником, словником синонімів, антонімів, перекладними двомовними словниками).

Крім роботи над лексичним значенням, в початковому курсі російської мови здійснюється підготовча робота над граматичним значенням слова (без використання термінів). Школярів навчають розрізняти слова, які відповідають на питання різних частин мови, добирати відповідні групи слів; складати з ними сполучення слів, речення. Заслуговує уваги й правильне, відповідне використання службових частин мови – прийменників, сполучників, часток.

Робота над будовою слова здійснюється на пропедевтичному рівні і передбачає проведення підготовчих словотворчих спостережень й ознайомлення школярів із специфікою і роллю в мові кореня, префіксів, суфіксів, закінчень. Розбір слова за будовою необхідно поєднувати з елементами словотворчого аналізу, спостереженнями за роллю префіксів і суфіксів у творенні слів.

Така підготовка має слугувати кращому розумінню значення слова. Необхідно навчити учнів бачити різницю у значеннях споріднених слів з різними префіксами, суфіксами; бачити певну спільність значення неспоріднених слів з тим самим префіксом, з тим самим суфіксом.

У ході роботи над будовою слова продовжується розвиток орфоепічних і правописних навичок, зіставлення вимови і написання слів. Таким чином, робота над будовою слова має бути спрямована не стільки на самостійний розбір слова за будовою, скільки на збагачення й уточнення словникового запасу учнів, правильне використання слова в мовленні, вимову, написання його відповідно до літературних норм.

Формування правописних умінь у молодших школярів передбачає умінь знайти у слові місце розбіжності вимови й написання, визначити спосіб розв'язання орфографічної задачі залежно від типу орфограми (перевіряється чи не перевіряється орфограма тощо), зіставити написане зі зразком. Умовами для правописної роботи є розвинений фонематичний слух учнів, умінь чітко промовити слово за правилами вимови й написання, орфографічна пильність, достатньо сформовані каліграфічні навички, умінь правильно виділяти у слові морфемі для здійснення перевірки написання.

Змістові лінії реалізуються через такі інтегровані курси:

у 1 класі - «Усний практичний курс»;

- 2 клас – інтегрований курс «Навчання грамоти»;
- 3 клас – інтегрований курс навчальних предметів «Російська мова», «Читання»;
- 4 клас – інтегрований курс навчальних предметів «Російська мова», «Читання».

Особливості II циклу навчання

Стандарт початкової загальної середньої освіти передбачає поділ на два цикли, які враховують особливості фізичного, психічного і розумового розвитку дітей:

- I цикл – 1-2 класи;
- II цикл – 3-4 класи.

З метою дотримання принципів, на яких ґрунтується Нова українська школа, а саме: презумпція талановитості дитини, цінність дитинства, радість пізнання, розвиток особистості, здоров'я та безпека, - у другому циклі (3-4 класи) реалізація організаційної та змістової сторін процесу навчання мови і літератури відбувається на засадах доступності й перспективності, індивідуалізації й диференціації, оскільки передбачає врахування комунікативних умінь, набутих дітьми у першому циклі, подальший розвиток навичок усної та писемної комунікації, удосконалення й корекцію умінь виконувати лінгвістичний аналіз слів та речень, залучення молодших школярів до різних видів художньо-мовленнєвої діяльності, зокрема літературно-творчої та театральної-творчої.

Результати навчання

На кінець II циклу навчання

здобувач/здобувачка початкової освіти (учень/учениця):

- 1) взаємодіє з іншими усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;
- 2) аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її; сприймає художній текст як засіб збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду;
- 3) висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими письмово та в режимі онлайн, дотримується норм літературної мови;
- 4) досліджує індивідуальне мовлення – своє та інших, використовує це для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.

№ п/ п	II цикл (3-4 класи)	
	Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів початкової освіти:
	Мовно-літературна освітня галузь Мови та літератури відповідних корінних народів та національних меншин	

I. Взаємодія з іншими особами усно, сприйняття і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях		
1.1	Сприймає усну інформацію	Критично сприймає інформацію для досягнення різних цілей; уточнює інформацію з огляду на ситуацію
1.2	Перетворює усну інформацію в різні форми повідомлень	Відтворює основний зміст усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого створює асоціативні схеми, таблиці; стисло і вибірково передає зміст почутого; переказує текст за різними завданнями
1.3	Виокремлює інформацію	Виокремлює необхідну інформацію з різних усних джерел, зокрема медіа текстів, для створення власного висловлювання з конкретною метою
1.4	Аналізує та інтерпретує усну інформацію	Визначає та обговорює цілі, основні ідеї та окремі деталі усної інформації; пояснює зміст і форму текстів, зокрема медіа текстів, пов'язує, зіставляє із власними спостереженнями, життєвим досвідом, враховує думки інших осіб
1.5	Оцінює усну інформацію	Висловлює своє ставлення до усного повідомлення, простого тексту, медіа тексту, обґрунтовує думки, спираючись на власний досвід; визначає позицію співрозмовника, погоджується з нею або заперечує її
1.6	Висловлює і захищає власні погляди	Висловлює власні погляди на предмет обговорення; підтверджує їх прикладами, враховує думки інших осіб; дотримується найважливіших правил літературної вимови, висловлюючи власні погляди
1.7	Використовує словесні й несловесні засоби під час представлення своїх думок	Обирає вербальні та невербальні засоби спілкування, доречно використовує їх для спілкування та створення простих медіа текстів відповідно до комунікативної мети; вимовляє з правильною інтонацією різні за метою висловлювання речення; використовує у власному мовленні засоби художньої виразності у творах різних жанрів
1.8	Регулює власний емоційний стан	Описує власні емоції та емоції співрозмовника від прослуханого / побаченого; доречно використовує у власному мовленні формули мовленнєвого етикету
2. Сприйняття, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів, медіа текстах та використання її для збагачення свого досвіду		

2.1	Сприймає текст	Прогнозує зміст дитячої книжки за обкладинкою, заголовком, ілюстраціями та анотацією; володіє повноцінними навичками читання (вголос і мовчки), що дає змогу зрозуміти тексти різних видів
2.2	Аналізує та інтерпретує текст	Пов'язує елементи інформації в цілісну картину; розрізняє факти і думки про ці факти; формулює прямі висновки на основі інформації, виявленої в тексті; визначає форму і пояснює зміст простих медіа текстів
2.3	Збагачує естетичний та емоційно-чуттєвий досвід	Описує емоційний стан персонажів, співпереживає
2.4	Оцінює текст	Висловлює власне ставлення до творів, літературних персонажів, об'єктів мистецтва і навколишнього світу, наводить прості аргументи щодо власних думок, використовуючи текст, власний досвід та інші джерела; описує враження від змісту і форми медіа тексту
2.5	Обирає тексти для читання	Визначає мету читання (для задоволення, розваги, пошуку потрібної інформації) та обирає відповідні тексти
2.6	Перетворює інформацію	На основі тексту створює план, таблицю, модель
2.7	Читає творчо	Експериментує з текстом (змінює сюжет, переказує текст з іншої позиції, додає персонажів, імпровізує під час театралізації тощо)
3. Висловлювання думок, почуттів та ставлення, взаємодія з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримання норм літературної мови		
3.1	Створює письмові висловлювання	Пише рукописними буквами розбірливо в темпі, який дає змогу записати власну думку та інформацію з різних джерел; створює висловлювання, записує їх, урахувуючи мету та адресата і дотримуючись норм літературної мови, користується орфографічним словником; створює тексти різних типів і жанрів (казка, розповідь, опис, міркування); створює прості медіатексти, використовує різні форми їх презентації
3.2	Взаємодіє в режимі реального часу	Створює короткі дописи для захищених ресурсів, зокрема веб-сайту закладу загальної середньої освіти
3.3	Редагує письмові	Знаходить і виправляє орфографічні помилки,

	тексти	зокрема із застосуванням знань про будову слова; аналізує та вдосконалює створений текст відповідно до мети спілкування, перевіряє грамотність написаного
4. Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними явищами, їх аналіз		
4.1	Досліджує мовні явища	Аналізує значення слів з урахуванням контексту, будови слова, перевіряє власне розуміння значення слова за словниками; використовує у власному мовленні слова з переносним значенням, синоніми та антоніми, фразеологізми для досягнення мети спілкування; правильно вживає граматичні форми частин мови; правильно записує різні види речень за метою висловлювання
4.2	Використовує знання з мови у мовленнєвій творчості	Створює прості мовні ігри, кросворди, ребуси, експериментуючи звуками, словами, фразами; виокремлює характерні риси свого мовлення (улюблені слова, фрази); спостерігає за їх впливом на співрозмовників; коригує своє мовлення

Конкретні очікувані результати та зміст навчання

Результати навчання та пропонований зміст з російської мови та літературного читання для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням російською мовою	
Ожидаемые результаты учебно-познавательной деятельности учащихся	Содержание обучения
3 класс	
Содержательная линия «Взаимодействуем устно»	

<p>Ученик / ученица: сосредоточенно <i>слушает</i> высказывание учителя и <i>проявляет</i> интерес к высказанному; <i>объясняет</i> особенности слушания, влияющие на успешность общения; <i>объясняет</i> особенности поведения слушающего, важные для общения; <i>понимает</i> более сложный, чем во 2 классе материал и <i>выполняет</i> такие задания: <i>соотносит</i> рисунок и слово, предложение, текст; <i>изображает</i> рисунок, схему, таблицу в соответствии с прослушанным; <i>выбирает</i> из ряда прослушанных слова, близкие или противоположные по значению; <i>делит</i> прослушанные слова на две-три группы по самостоятельно определенному признаку;</p>	<p>Восприятие устной информации. Поведение слушателя, влияющее на понимание прослушанного. Восприятие на слух, понимание более объемных, чем во 2 классе, текстов, относящихся к художественному, научно-художественному, разговорно-бытовому стилям. Анализ и интерпретация услышанного. Опора при слушании на данный план высказывания (4-</p>
---	--

выполняет более длинную, чем предлагалось во 2 классе, инструкцию;

выбирает правильный *ответ* на поставленный вопрос по содержанию прослушанного из трёх предложенных вариантов;

различает 4-5 частей в содержании прослушанного текста;

объясняет связь общего тона высказывания, темпа, громкости речи с её содержанием, эмоциональной окраской, условиями общения;

называет слова, выражения из прослушанного текста, которые считает яркими, точными, выразительными;

находит (с одного прослушивания) языковые единицы по данным ориентирам или признакам (предложение, слово с указанным значением, ошибка в слове и др.);

регулирует дыхание, силу голоса, темп речи; *говорит* четко и правильно;

внимательно *слушает* собеседника и *проявляет интерес* к его словам;

выражает своё мнение доброжелательно; *объясняет* особенности поведения в различных ситуациях общения;

воспроизводит в лицах, *разыгрывает* с одноклассниками и одноклассницами по ролям диалоги из прослушанных и самостоятельно прочитанных произведений;

обсуждает с одноклассниками и одноклассницами прослушанный текст, рисунок, учебную ситуацию, поочередно составляя вопросы (о фактическом содержании, причинно-следственных связях), а также ответы на них;

строит диалоги (с опорой на вспомогательные материалы и самостоятельно), содержащие обсуждение различных мнений о каком-то предмете;

оценивает содержание и форму диалога, *объясняет*, каким должно быть высказывание, рассчитанное на определенных слушателей;

сообразует дыхание со смысловым членением речи;

регулирует силу голоса, темп речи с учетом условий общения;

пересказывает прослушанный текст с опорой на данные сочетания слов, вопросы, рисунки, план;

пересказывает самостоятельно прочитанный текст; эпизод из просмотренного фильма, телепередачи и т.п.;

дополняет пересказ, включая в него описание обстановки, внешности персонажа; *выражает* своё отношение к сообщаемому;

строит устное *высказывание* с опорой на вспомогательные материалы (данный или коллективно составленный план и др.);

строит самостоятельно устное высказывание на темы, отвечающие его / её жизненным интересам;

соблюдает основные требования к устному высказыванию;

оценивает содержание и форму устного высказывания, опираясь на инструкцию, составленную совместно с учителем

5 пунктов).

Восприятие общего тона речи, тембра и силы голоса читающего (рассказывающего).

Восприятие точного, меткого, образного слова.

Восприятие на слух рядов, состоящих из звуков, слогов, слов, сочетаний слов, предложений (количество материала превышает то, которое предлагалось во 2 классе).

Громкость, сила голоса, темп речи. Четкость дикции.

Правила поведения в диалоге.

Практическое владение диалогической формой речи, этикетными нормами культуры общения.

Построение диалогов с помощью вспомогательных материалов и самостоятельно (4-5 реплик).

Признаки качественного высказывания

(содержательность, соответствующие громкость, темп речи, четкость дикции).

Пересказ образца высказывания (60-80 слов).

Построение высказывания (4-5 предложений) с использованием вспомогательных материалов.

Создание устных монологических

	<p>высказываний.</p> <p>Составление рассказа, сказки, загадки с опорой на вспомогательные материалы.</p> <p>Самостоятельное составление высказывания на заданную или выбранную тему. Выражение своего отношения к предмету высказывания.</p> <p>Оценивание содержания составленных высказываний, а также правильности и выразительности речи</p>
--	--

Содержательная линия «Читаем»	
<p>Ученик / ученица:</p> <p><i>высказывается</i> о значении в жизни человека умения читать и <i>стремится</i> им овладеть;</p> <p><i>читает</i> вслух и молча материалы учебника, <i>объясняет</i> их содержание и назначение;</p> <p>правильно <i>читает</i> неизвестный текст вслух со скоростью 65-80 слов в минуту; <i>читает</i> вслух своё письменное сочинение, стараясь быть понятным и интересным для слушателей;</p> <p><i>читает</i> вслух предложения, придерживаясь пауз; правильно интонируя предложения, различные по цели высказывания, восклицательные и невосклицательные;</p> <p><i>обнаруживает понимание</i> прочитанного;</p> <p><i>отвечая на вопросы</i> о фактическом содержании, причинно-следственных связях;</p> <p><i>выполняя инструкции</i>, данные в тексте (более длинном и сложном, чем во 2 классе);</p> <p><i>находя</i> среди нескольких предложений то, которое соответствует указанному содержанию;</p> <p><i>находит</i> на странице учебника заголовки, материалы, набранные разными шрифтами, <i>пользуется</i> справочными материалами, оглавлением для поиска;</p> <p><i>проявляет интерес</i> к детским книгам, знакомым и незнакомым;</p> <p><i>знает</i> фамилии детских писателей, произведения которых читал учитель и рассматривали учащиеся в течение года;</p> <p><i>знает названия и авторов</i> нескольких любимых детских книг</p>	<p>Формирование и развитие навыка чтения.</p> <p>Роль чтения в жизни школьников и взрослых.</p> <p>Чтение вслух с соблюдением интонационной правильности, норм произношения, с учётом коммуникативной задачи.</p> <p>Чтение молча материалов, содержащих инструкции к учебным, игровым заданиям; описание процесса изготовления какого-либо предмета и др.</p> <p>Чтение и толкование материалов учебника: определений, правил, рекомендаций, заданий и текстов из упражнений.</p> <p>Интонационно правильное чтение, толкование содержания простых и сложных предложений с обращением, прямой речью и др.</p> <p>Ориентировка в учебнике (условные знаки, оглавление, расположение материала на странице, справочные материалы)</p> <p>Детская художественная и научно-художественная книга.</p> <p>Основные правила гигиены чтения-рассматривания и</p>

сохранения книги.
Обучение элементом
словесного иллюстрирования.

Содержательная линия «Взаимодействуем письменно»

Ученик / ученица:

понимает значение письма для общения людей на расстоянии и во времени;

пишет по памяти тексты: стихи в 4-8 строк, загадки, отрывки из прозы (1-3 предложения), пословицы;

составляет 4-5 связанных между собой предложений или 2-3 вопроса по содержанию рисунка, об учебной ситуации на уроке и др.;

пишет изложение по коллективно и самостоятельно составленному плану с опорой на вспомогательные материалы, *выражает своё мнение* о содержании, персонажах; *дополняет* материал, описывая на основе воображения отдельные картины, образы;

пересказывает (письменно) сообщение о каком-либо факте, событии, явлении, которое заинтересовало;

пишет о прочитанном произведении, эпизоде просмотренного фильма, телепередачи, ситуации из жизни класса или семьи;

составляет записку (выражение просьбы, извинения, объяснение какого-либо факта); письмо, поздравление и др.;

обсуждает письменную работу (в паре, небольшой группе), опираясь на инструкцию, подготовленную учителем или данную в учебнике;

отмечает положительные стороны работы, *даёт советы* по её доработке;

совершенствует написанный текст (исправляет речевые и неречевые ошибки) самостоятельно;

придерживается правил оформления письменных работ

Формирование и развитие навыка письма.

Значение умения писать в жизни школьников и взрослых.

Письмо по памяти.

Составление текста, вопросов на заданную тему и ответов на вопросы.

Изложение текста повествовательного характера (объем текста – 65-80 слов).

Письменный пересказ услышанного на уроках или во внеурочное время.

Выражение личного отношения к предмету высказывания.

Выражение, обоснование своего мнения о предмете высказывания.

Создание собственных письменных высказываний на свободную тему (записка, письмо, поздравление, загадка, рассказ).

Совершенствование, редактирование текста: выделение отсутствующих абзацев, перестановка частей текста с целью восстановления последовательности

изложения, изъятие предложений, не соответствующих теме,

дополнение текста при отсутствии одной из структурных частей (зачина, заключения), замена неудачно использованных слов.

Проверка письменных работ.

Содержательная линия «Исследуем медиа»

Ученик / ученица:

воспринимает простые медиапродукты;

обсуждает содержание и форму простых медиатекстов, *рассказывает*, о чем они;

Расширение представлений о медиа, работа с медиапродукцией.

<p><i>определяет</i>, кому и с какой целью предназначен медиатекст; <i>объясняет</i> содержание вербальной и невербальной информации в медиапродуктах; <i>высказывает</i> свое впечатление от содержания и формы медиапродукта; <i>создает</i> простые медиапродукты (открытка, смс-сообщение, фото, коллаж, комикс и под.) с помощью учителя или одноклассников</p>	<p>Интернет (общее представление о виртуальном общении, этике виртуального общения, безопасности в Интернете). компьютерные игры как средство обучения, развития и отдыха. Влияние на здоровье. Реклама (влияние рекламы на поведение человека, реклама в медиа, как обезопасить себя от нежелательного влияния рекламы). Содержание и форма медиатекстов (элементы формы и их значение для восприятия основных идей (цвет, музыка, анимация в мультфильмах), музыка в рекламе)</p>
---	---

<p align="center">Содержательная линия «Исследуем языковые явления»</p>	
<p>Ученик / ученица: <i>определяет</i> тему и основную мысль текста (с опорой на вспомогательные материалы); <i>выделяет</i> в тексте ключевые слова; <i>находит</i> в тексте вступление, основную часть, заключение; <i>ставит вопросы</i> по тексту; <i>делит</i> текст на части (абзацы) с опорой на данный план; <i>подбирает</i> заголовки к частям текста; составляет план текста с опорой на вспомогательный материал (памятка, заголовки к частям текста, данные вразброс и др.); <i>объединяет</i> в текст 4-5 связных по смыслу предложений, используя необходимые средства связи; <i>объясняет</i> относительную завершенность содержания отдельного абзаца; <i>находит</i> в сплошном тексте те части, которые могут быть выделены в абзацы; <i>находит</i> такие средства связи предложений в тексте: слова <i>он, она, оно, они, этот</i>, повтор слова; <i>использует</i> средства связи предложений в собственной речи; <i>составляет</i> текст-инструкцию по проведению игр, уходу за животными; изготовлению разных предметов (с помощью учителя); <i>ориентируется</i> в особенностях художественного и научно-художественного стилей;</p>	<p>Исследуем связанное высказывание. Тема, основная мысль текста. Ключевые слова. Структурные части текста (зачин, основная часть, заключение). Абзац. Роль абзаца в членении текста. Связь предложений в тексте: синоним, слова <i>он (она, оно, они), этот (эта, это, эти)</i>. Типы текстов: повествование, описание, рассуждение. Составление текстов разных типов по образцу, с учётом речевой ситуации. Составление</p>

различает по содержанию, интонации и знакам препинания предложения, содержащие утверждение и отрицание, повествовательные, вопросительные, побудительные предложения; восклицательные предложения;
произносит такие предложения при чтении вслух;
ставит соответствующий интонации знак в конце предложения;
находит обращения, стоящие в начале или конце предложения; *выделяет* обращения при списывании и письме по памяти;
определяет в предложении главные и второстепенные члены, ставя к словам вопросы; *распространяет* предложения по вопросам и схемам;
находит в предложении пары связанных между собой слов, ставит вопрос от одного слова к другому;
составляет (по образцу) сочетания слов, построение которых различается в русском и украинском языках;
составляет предложения, использует их в своей речи

находит среди данных слово с указанным значением; пары слов, близких или противоположных по значению; устойчивое сочетание слов;
группирует слова, устойчивые сочетания слов по данным определениям;
составляет, дополняет тематическую группу слов по рассмотренной теме для развития речи;
толкует значение слова с мотивированным значением (в простых случаях: *синева, ледоход*) – по образцу;
использует слова той или иной тематической группы, устойчивые сочетания слов для составления предложения и группы связанных между собой предложений на указанную тему;

находит основу и окончание в слове на основе сопоставления форм слова;
называет обозначенные части слова;

текстов-инструкций.
Художественный и научно-художественный стили (практическое ознакомление)
Содержание предложения.
Интонационное членение предложения (пауза).
Предложения, различные по цели высказывания. Повествовательные, вопросительные и побудительные предложения.
Восклицательные предложения.
Предложения, содержащие утверждение или отрицание.
Знаки препинания в конце предложения.
Обращение, стоящее в начале или конце предложения
Главные (подлежащее и сказуемое) и второстепенные (без деления на виды) члены предложения. Вопросы к членам предложения.
Понятие о словосочетании. Главное и зависимое слово в словосочетании.
Связь слов в предложении (смысловая и грамматическая – без терминов).
Исследование лексического значения слова. Использование лексического богатства языка в собственной речи.
Слова, обозначающие предметы, признаки, действия, количество. Тематические группы слов.
Мотивированное значение слова (без термина).
Однозначные и многозначные слова, случаи омонимии (без термина), прямое и переносное значение слов.
Синонимы. Антонимы.
Наиболее употребительные устойчивые сочетания слов (практически в течение года): *дать слово; ни капельки; так себе; длинный язык; надуть*

находит в данных однокоренных словах корень;
находит суффикс (приставку) в группе слов с одним и тем же суффиксом (с одной и той же приставкой), обозначает эти части слова;
объясняет общее в значении однокоренных слов;
различает значение однокоренных слов с разными приставками и суффиксами;
образует слова с данными суффиксами и приставками;
находит чередующиеся звуки в корне слова данного ряда однокоренных слов;
находит орфограммы в разных частях слова; случаи несоответствия между произношением и написанием;
произносит слово по правилам произношения и чётко *проговаривает* его так, как оно пишется;
распознаёт орфограммы: обозначение на письме гласных и согласных звуков в корне слова на основе опознавательных признаков;
применяет правила проверки обозначения на письме безударных гласных, звонких и глухих согласных корня;
применяет правило написания мягкого знака в словах для обозначения на письме мягкости согласного звука перед другим согласным; правильно *пишет* слова с буквосочетаниями *чк, чн, нч, ниц, щн, риц*;
применяет правило написания в словах букв *ы, и* после буквы *ц*;
объясняет написание слов с непроизносимыми согласными, правильно произносит и пишет такие слова;
пишет и произносит правильно наиболее употребительные слова с удвоенной буквой согласного звука;
произносит и пишет в словах правильно приставки *в-, до-, от-, за-, над-, под-, с-, по-, про-*;
произносит и списывает правильно слова с приставками *пре-, при-, раз(с)-, роз(с)-*, объясняет их написание;
произносит и списывает правильно слова с разделительными *ь и ь*;
применяет правило с опорой на вспомогательные материалы (приставка и корень в словах выделены)

находит в ряду данных слов те, которые отвечают на указанные вопросы;
распределяет слова по частям речи на основании их значений и вопросов к ним;

ставит вопросы к именам существительным, разным по значению;
подбирает имена существительные, близкие и противоположные по значению;
находит члены предложения, выраженные именами существительными;
определяет род и число имени существительного;
применяет правило написания прописной буквы в

губы; из-под (самого) носа; как с гуся вода и *под*.

Исследование морфемного состава слова. Основа и окончание слова.

Части основы: корень, суффикс, приставка (префикс). Однокоренные слова.

Чередование звуков в корне слова.

Произношение и обозначение на письме безударных гласных в корне слова.

Произношение и написание слов с парным звонким или глухим согласным в конце слова и перед другим согласным.

Произношение и написание слов с твёрдыми / мягкими согласными.

Произношение и написание слов с непроизносимыми согласными и с удвоенными буквами в корнях слов.

Правописание приставок (практически).

Перенос слов с приставками.

Правописание и перенос слов с разделительным твёрдым и мягким знаками.

Понятие о частях речи (общее грамматическое значение и вопросы).

собственных именах существительных;

подбирает имена прилагательные, обозначающие различные свойства и качества предметов и явлений; имена прилагательные, близкие и противоположные по значению;
ставит вопросы от имени существительного к имени прилагательному, устанавливая связь между ними в роде и числе;
находит имя прилагательное в предложении, ставит к нему вопрос;
строит предложения с именами прилагательными;

подбирает глаголы с указанным лексическим значением;
находит в предложении сказуемое, выраженное глаголом;
различает, образует формы прошедшего, настоящего, будущего времени по вопросам;
строит сочетания слов, предложения с глаголами;
применяет правило написания **не** с глаголами;
ставит вопросы к именам числительным; *находит* имена числительные в тексте;
строит сочетания слов, состоящие из существительного, прилагательного и числительного в разных падежных формах (по образцу);
строит предложения, правильно употребляя имена числительные первого десятка в разных падежных формах;

ставит вопросы к данным наречиям;
строит сочетания слов, предложения с данными наречиями;
произносит, списывает правильно наиболее употребительные наречия, *сверяет* написанное с образцом;

находит те позиции в слове, которые требуют проверки при написании; *уточняет* написание слова (с помощью учителя, по словарю);
применяет правило написания сочетаний *чк, чн, нч, щн, ниц, риц*; правило переноса слов;
правильно произносит и списывает (пишет по памяти) слова

Распределение слов по частям речи на основании их значений и вопросов.

Наблюдение за ролью имён существительных в речи и использование их в собственных высказываниях.

Вопросы к именам существительным, которые обозначают предметы, живые существа, определённые признаки, действия. Собственные и нарицательные (без термина) имена существительные.

Большая (прописная) буква в собственных именах существительных.

Род и число имён существительных.

Роль имён существительных в предложении.

Исследование выразительных возможностей имен прилагательных, использования их для выразительности речи.

Вопросы к именам прилагательным.

Связь прилагательного с именем существительным.

Изменение имён прилагательных по родам и числам.

Роль имён прилагательных в предложении.

Наблюдение за ролью глаголов в речи и использование их в собственных высказываниях.

Роль глаголов в предложении.

Время глагола.

Правописание **не** с глаголами.

Наблюдение за ролью имён числительных в речи и использование их в собственных высказываниях.

Вопросы к количественным и порядковым числительным.

Словосочетания существительных с количественными числительными первого десятка, употреблёнными в

<p>с сочетанием согласных (возьму, песня и т.п.); <i>объясняет</i> правило употребления мягкого знака в этой позиции (с опорой на вспомогательные материалы); правильно <i>произносит, списывает (пишет по памяти)</i> слова (словосочетания, предложения с ними) в нужной грамматической форме – из списка, определенного программой; <i>ставит</i> знаки препинания в конце предложения, <i>выделяет</i> обращения при списывании, письме по памяти, зрительно-слуховом диктанте; <i>списывает</i> текст по усвоенному алгоритму, <i>проверяет</i> написанное; <i>пишет</i> зрительно-слуховой диктант после орфоэпического и орфографического чтения, обсуждения отдельных позиций, требующих проверки написания; <i>пишет под диктовку и по памяти</i> слова из списков для 2, 3 классов, слова с фонетическими написаниями, слова на правила, обязательные для применения в 3 классе; слова, проработанные в классе, на другие правила (предложения, тексты, составленные из этих групп слов)</p>	<p>различных падежных формах (без употребления термина). Наблюдение за ролью наречий в речи и использование их в собственных высказываниях. Вопросы к наречиям времени, места, образа действия. Роль наречий в предложении. Правописание отдельных наиболее употребительных наречий</p> <p>Развитие орфографической и пунктуационной зоркости. Виды орфограмм. Орфографические правила.</p> <p>Произношение и написание слов с безударными гласными, парными звонкими и глухими согласными в корне. Произношение и написание слов с твёрдыми, мягкими согласными. Произношение и написание слов с непроизносимыми согласными, с удвоенными буквами согласного звука. Правописание неизменяемых приставок <i>об-, от-, до-, под-, над-</i>, и др., а также приставок <i>роз- (раз-), рос-(рас-), пре-, при-</i> (практически). Перенос слов с приставками. Правописание слов с разделительными твёрдым и мягким знаками. Большая (прописная) буква в собственных именах существительных. Правописание отдельных наиболее употребительных наречий (<i>справа, налево</i> и т.п.). Знаки препинания в конце и середине (при обращении, однородных членах) простых предложений.</p>
--	---

4 класс	
Ожидаемые результаты учебно-познавательной деятельности учащихся	Содержание обучения

Содержательная линия «Взаимодействуем устно»

Ученик / ученица:

объясняет, какую роль играет внимательное слушание, понимание прослушанного;
находит после одного прослушивания в ряду языковых единиц те, которые отвечают указанным признакам;
соотносит услышанные слова, словосочетания и предложения с сюжетными, предметными рисунками или реальными предметами; *находит* соответствие / несоответствие;
создает словесный рисунок по содержанию прослушанного;
определяет тип и стиль текста;
понимает после одного прослушивания содержание текста (текст-повествование, описание, рассуждение; время звучания текста в нормальном темпе – 3-4 мин), *выбирает* правильные ответы на вопросы по тексту из трёх предложенных вариантов;
различает 5-6 частей в содержании прослушанного;
выполняет устные инструкции учителя, которые касаются учебных или игровых заданий;
называет слова, выражения из прослушанного текста, которые считает точными, выразительными, *комментирует* употребление таких слов;
принимает участие в беседе, *высказывает суждение* по поводу услышанного; *сопоставляет* услышанное с собственным жизненным опытом;

объясняет особенности поведения слушающего, который заинтересован / не заинтересован словами говорящего;
строит свою реплику, ориентируясь на высказывание и заинтересованность собеседника;
воспроизводит в лицах, *участвует* в разыгрывании диалогов из прослушанных и из самостоятельно прочитанных произведений (более длинных и сложных, чем в 3 классе);
обсуждает с одноклассником прослушанный текст, рисунок, учебную ситуацию в классе и под., поочередно создавая вопросы и ответы на них (5-6 реплик на каждого участника диалога) самостоятельно и с опорой на вспомогательные материалы;
приводит убедительные аргументы в споре;
оценивает содержание и форму диалога, тактично *даёт* советы по его совершенствованию;

Восприятие устной информации. Слушание как вид речевой деятельности.
 Анализ и интерпретация услышанного.
 Слушание-понимание монологических и диалогических высказываний (280 – 360 слов), относящихся к разговорно-бытовому, художественному, научно-художественному стилям, в том числе лингвистического характера (о значении слова, особенностях звучания русского слова в сравнении с украинским и т.п.).
 Понимание фактического содержания, последовательности изложения, основной мысли, эмоциональной окраски текста.
 Сопереживание с действующими лицами.
 Создание в воображении образов, картин по содержанию прослушанного. Восприятие точного, меткого, образного слова.
 Опора при слушании на данный план высказывания (5-6 пунктов).
 Выражение собственных мыслей по поводу услышанного.
 Громкость, сила голоса, темп речи. Четкость дикции. Правила поведения в диалоге (внимательно слушать, отвечать на вопрос, просьбу, переспрашивать и повторно объяснять без раздражения, доказывать без категоричности, уважать иное мнение, уметь вежливо попросить и отказать в просьбе; не повышать голос, употреблять формулы вежливости, не злоупотреблять жестиком жестикуляцией).

объясняет, каким должно быть связное высказывание, составленное с учётом определённой ситуации общения;
регулирует силу голоса, темп речи с учётом условий общения;
пересказывает (подробно, выборочно) прослушанный, самостоятельно прочитанный текст (повествование с элементами описания и / или рассуждения) с опорой на вспомогательные материалы; *соблюдает* основные требования к устному высказыванию (объём начального текста – 75 – 100 слов);
пересказывает эпизод из просмотренного фильма, телепередачи;
проявляет своё мнение, *дополняет* пересказ, включая в него описание внешности персонажа, рассуждения на основе своего жизненного опыта и пр.;

строит устное высказывание (повествование, описание, рассуждение) на данную тему с опорой на вспомогательные материалы;

Воспроизведение прослушанных диалогов. Составление диалогов (5-6 реплик) с опорой на вспомогательные материалы и самостоятельно (на основе жизненного опыта, впечатлений о прослушанных произведениях, просмотренных фильмах и др.).

Создание устных монологических высказываний. Основные требования к устному высказыванию: соответствие теме, наличие своей точки зрения, последовательность в развитии мысли, использование средств связи в тексте.

Умение говорить, учитывая интересы, возможности слушателя, собеседника (тема, примеры, описания, аргументы и пр.).

Речевой этикет (речевые формулы, свидетельствующие об отсутствии категоричности в выражении своей точки зрения).

Пересказ (детальный, выборочный) текста-повествования с элементами описания и / или рассуждения – с опорой на вспомогательные материалы (данный, коллективно или самостоятельно составленный план; опорные слова и словосочетания), а также без опоры на дополнительные материалы.

Пересказ самостоятельно прочитанного текста, эпизода из просмотренного фильма, рассказа, услышанного от близких, знакомых.

Творческий пересказ: внесение дополнений в материал для пересказа (описание обстановки, внешности персонажа, рассуждения о

<p><i>обсуждает</i> содержание и форму устного высказывания; <i>оценивает</i> содержание и форму устных высказываний, отмечая в них достоинства и недостатки (в редких случаях с помощью учителя)</p>	<p>поступках персонажей, пример из своего жизненного опыта и пр.). Самостоятельное построение высказывания (повествования, описания, рассуждения) по рисунку, с опорой на дополнительные материалы (зачин или концовку, опорные сочетания слов, данный, коллективно или самостоятельно составленный план). Составление рассказа, сказки, загадки с опорой на вспомогательные материалы и самостоятельно на заданную или свободную тему. Выражение своего отношения к предмету высказывания. Оценивание, совершенствование составленных связных высказываний</p>
--	--

Содержательная линия «Читаем»	
<p>Ученик / ученица: правильно <i>читает</i> неизвестный текст <i>вслух</i> со скоростью 80-95 слов в минуту; <i>читает</i> выразительно и интонационно правильно предложения всех типов, которые изучались на уроках; <i>читает вслух</i> своё письменное сочинение, самостоятельно подобранный материал для сообщения в классе, стараясь быть понятным и интересным для слушателей; <i>читает молча</i> текст со скоростью, превышающей чтение вслух; понимает его содержание, определяет тему, основную мысль и даёт правильные ответы на поставленные вопросы; находит среди нескольких слов или предложений те, которые соответствуют указанному содержанию; <i>находит</i> в тексте незнакомые слова, <i>выясняет</i> их значение, пользуясь сносками, толковым словарем, а также самостоятельно через контекст; <i>самостоятельно читает, практически различает</i> с опорой на знание жанровых особенностей тексты малых фольклорных форм, освоенных в течение года, а также литературных жанров (сказка, стихотворение, рассказ), <i>правильно их называет, определяет</i> тему, основную идею, эмоциональное <i>настроение</i>; <i>находит</i> при просматривании учебника необходимую страницу, нужный пункт в оглавлении и на его страницах, знак сноски и соответствующее толкование, схемы, таблицы, <i>использует их для прогнозирования</i> ориентировочного</p>	<p>Формирование и развитие навыков чтения.</p> <p>Чтение, понимание материалов, имеющих коммуникативное содержание.</p> <p>Интонационно правильное чтение предложений. Выразительное чтение текстов из упражнений учебника, в том числе текстов с диалогом, нахождение в них слов автора и персонажей (с помощью учителя).</p> <p>Перечитывание и выборочное чтение как средство последовательного анализа произведения.</p>

<p>содержания текста и лучшего его понимания; <i>проявляет понимание</i> фактического содержания текста и основной мысли художественных и нехудожественных текстов; <i>объясняет</i>, какие, где, когда происходили события; <i>определяет</i>, правильно <i>называет персонажей</i> художественного произведения, <i>выделяет</i> среди них <i>главного</i>; <i>перечисляет</i> интересные факты, важные идеи в информационном тексте; <i>устанавливает связи</i> между событиями, действующими лицами; <i>задает вопросы</i> по фактическому содержанию прочитанного для уточнения своего понимания; <i>распознает, называет</i> в тексте яркие, образные слова, выражения, самостоятельно <i>объясняет их роль</i> в произведении; <i>объясняет поступки</i> персонажей произведения, <i>высказывает</i> в отношении к ним аргументированные <i>оценочные суждения</i>; <i>обосновывает</i> свои выводы; <i>рассказывает</i> о своих впечатлениях, чувствах от прочитанного (что именно понравилось / не понравилось, что было интересно / не интересно, что было неизвестным / известным), <i>подтверждает</i> свои мысли фактами из текста; <i>соединяет</i> содержание прочитанного со своими знаниями, предыдущим читательским, а также собственным жизненным эмоционально-чувственным опытом; <i>передает собственное отношение</i> к событиям, поступкам персонажей с помощью декламирования, ролевых игр, инсценирования произведения или отдельных его эпизодов (с использованием вербальных и невербальных средств художественной выразительности); <i>импровизирует</i> с репликами, воспроизводя диалоги из сказок, стихотворений, рассказов; <i>участвует</i> в коллективном обсуждении прочитанного: <i>с интересом и внимательно слушает</i> собеседников, <i>толерантно относится</i> к их мнению, <i>объясняет</i> свое понимание дискуссионных вопросов; <i>перечитывает</i> книги, отдельные их эпизоды для лучшего понимания содержания и совершенствования навыка чтения; <i>имеет представление</i> о жанрах и темах детского чтения;</p> <p><i>различает</i> соответствие / несоответствие данного плана прочитанному тексту;</p> <p><i>составляет</i> план текста (5-6 пунктов); <i>объясняет</i> причинно-следственные связи;</p> <p><i>находит</i> в тексте художественные средства, осознает их роль; <i>выбирает</i> один из вариантов ответов на вопросы по тексту (о фактическом содержании, теме, основной мысли</p>	<p>Восприятие и практическое различение текстов разных типов.</p> <p>Формирование отзыва на эмоционально-образное содержание текста.</p> <p>Анализ и интерпретация содержания произведения.</p> <p>Язык художественного произведения: диалоги, монологи, рассказчик, средства художественной выразительности в произведении (сравнения, метафоры, без использования терминов); слова и выражения, характеризующие персонаж, события; стихотворение (рифма, ритм, настроение в стихотворении, сила и тон голоса, темпоритм при чтении стихотворения, эмоциональное влияние и т.д.).</p> <p>Формирование оценочного опыта по содержанию прочитанного.</p> <p>Работа над текстом. Развитие умений определять тему и главную мысль произведения. Развитие умения видеть составные части содержания, их последовательность, связи между ними.</p> <p>Развитие умений понимать логику представленных событий и причинно-</p>
--	--

произведения, его эмоциональной окраске, значении образных слов и выражений);

дает характеристику действующим лицам, высказывает оценочное суждение;

выполняет творческие задания на основе прочитанного произведения;

называет понравившиеся произведения, детские книги, *рассказывает*, какие эпизоды произвели наибольшее впечатление;

называет несколько фамилий авторов прочитанных произведений;

Называет национальные символы украинского народа

следственные связи.

Развитие умений находить в тексте художественные средства: эпитеты, сравнения, слова, употребленные в переносном значении, осознавать их роль для создания литературного образа. Развитие умений понимать характер действующих лиц, давать им характеристику, в том числе и по поступкам.

Соотнесение текста со своим жизненным опытом, формирование собственного мнения о прочитанном.

Развитие творческого воображения при чтении. Выполнение творческих заданий в связи с прочитанным текстом.

Ориентировочное содержание литературного материала:

детская литература в авторском жанрово-тематическом разнообразии;

произведения устного народного творчества, детский фольклор;

произведения известных писателей Украины и зарубежья на актуальные для детей темы;

художественная отечественная и зарубежная литература современных писателей: сказки, легенды, рассказы, стихотворения, комиксы;

научно-познавательная литература для детей: книги, энциклопедии, справочники;

детская периодика.

Темы детского чтения об Украине, произведения о патриотизме украинского народа, о живой и неживой природе, детях, дружбе, школьной жизни, приключениях, спорте, фантастика, истории изобретений, открытий,

Содержательная линия «Взаимодействуем письменно»

<p>Ученик / ученица: <i>пишет</i> правильно, разборчиво, аккуратно, с одинаковым наклоном букв; осознанно <i>соблюдает</i> гигиенические <i>правила</i> письма; <i>придерживается правил</i> культуры оформления письменных работ; <i>делает</i> аккуратные <i>исправления</i>; <i>составляет</i> 5-6 предложений на заданную тему и объединяет их в текст;</p> <p><i>пересказывает</i> текст письменно; <i>дополняет</i> текст, данный для изложения, описывая на основе воображения отдельные картины, образы, высказывая своё отношение к содержанию текста, связывая его со своим жизненным опытом; <i>пишет</i> мини-сочинение на свободную тему;</p> <p><i>вносит</i> правки в написанный текст, учитывая советы учителя, одноклассников; <i>объясняет</i>, каким должно быть письменное высказывание, понятное и интересное для других; <i>проверяет</i> (с помощью учителя) грамотность собственного написания текста; <i>исправляет</i> орфографические и пунктуационные ошибки на изученные правила (самостоятельно и с помощью учителя); <i>усовершенствует</i> текст с часто повторяемыми словами путем замены их синонимами и местоимениями</p>	<p>Формирование и развитие навыков письма.</p> <p>Составление 5-6 предложений и объединение их в связное высказывание. Изложение – письменный пересказ (исходный текст – 85-95 слов).</p> <p>Самостоятельное письменное высказывание (5-6 предложений) на свободную тему (о том или ином событии в жизни класса или семьи, отношении к прочитанному произведению, обсуждаемой проблеме и др.) Обсуждение письменных работ (в парах, небольших группах и под.). Создание собственных письменных высказываний. Проверка и редактирование текстов.</p>
--	---

Содержательная линия «Исследуем медиа»

<p>Ученик / ученица: <i>воспринимает</i> простые медиапродукты; <i>обсуждает</i> содержание и форму простых медиатекстов, <i>рассказывает</i>, о чем они; <i>определяет</i>, кому и с какой целью предназначен медиатекст; <i>объясняет</i> содержание вербальной и невербальной информации в медиапродуктах; <i>высказывает</i> свое впечатление от содержания и формы медиапродукта; <i>создает</i> простые медиапродукты (открытка, смс-сообщение, фото, коллаж, комикс и под.);</p>	<p>Расширение представлений о медиа, работа с медиапродукцией. Интернет (общее представление о виртуальном общении, этике виртуального общения, безопасности в Интернете). Компьютерные игры как средство обучения, развития и отдыха. Влияние на здоровье. Реклама (влияние рекламы на поведение человека, реклама в медиа, как обезопасить себя от</p>
---	--

<p><i>знает и называет</i> важнейшие информационные ресурсы: библиотека, Интернет, телевидение, детские газеты, журналы, книги, справочные издания;</p> <p><i>находит</i> в нехудожественных и учебных текстах ответы на вопросы, поставленные учителем;</p> <p><i>совершает поиск</i> необходимой информации в детских справочных изданиях;</p> <p><i>находит в тексте и объясняет содержание</i> графической информации (таблица, схема, эмодиконы и т.д.);</p> <p><i>анализирует полученную информацию</i>;</p> <p><i>применяет полученную информацию</i> в учебной деятельности и практическом опыте;</p> <p><i>преобразовывает</i> вербальную информацию из сплошного текста в визуальную (рисунок, кадры к мультфильму, таблица и т.п.)</p>	<p>нежелательного влияния рекламы).</p> <p>Содержание и форма медиатекстов (элементы формы и их значение для восприятия основных идей (цвет, музыка, анимация в мультфильмах), музыка в рекламе).</p> <p>Анализ и интерпретация медиатекстов.</p> <p>Преобразование информации</p>
---	--

Содержательная линия «Исследуем языковые явления»

<p>Ученик / ученица :</p> <p><i>различает</i> типы текста; художественный и научно-художественный стили текста;</p> <p><i>составляет</i> тексты разных типов самостоятельно и с опорой на вспомогательные материалы (ключевые слова, образец, план и т.п.);</p> <p><i>делит</i> текст на части (с опорой на вспомогательные материалы) и <i>объясняет</i> их содержание, последовательность;</p> <p><i>подбирает</i> заголовки к частям текста (5-6 пунктов);</p> <p><i>находит</i> в тексте части содержания, составляющие отдельный абзац, и те, которые изложены в нескольких абзацах;</p> <p><i>выделяет</i> в сплошном тексте абзацы;</p> <p><i>просматривает</i> текст по выделенным ключевым словам, <i>составляет</i> общее представление о его содержании;</p> <p><i>выделяет</i> ключевые слова в тексте (в совместной работе учителя и учеников);</p> <p><i>находит</i> средства связи предложений в тексте;</p> <p><i>объединяет</i> несколько предложений в текст, используя нужные средства связи;</p> <p><i>применяет</i> знания о тексте в процессе построения собственных высказываний;</p> <p><i>определяет</i> на слух и при письме вид предложения по интонации и цели высказывания;</p> <p><i>читает</i> интонационно правильно простые предложения с однородными членами, обращениями, прямой речью;</p>	<p>Типы и стили текстов.</p> <p>Особенности содержания и структуры текста-повествования, описания, рассуждения. Их последовательность, связи между ними.</p> <p>Абзац.</p> <p>Ключевые слова в тексте. Тема и основная мысль текста. Заглавие.</p> <p>Связь предложений в тексте: синоним, слова <i>он (она, оно, они), этот (эта, это, эти), такой (такая, такое, такие)</i>.</p> <p>Построение текстов разных типов – повествования, описания, рассуждения.</p> <p>Сравнение, составление художественных и научно-популярных текстов.</p> <p>Типы предложений по цели высказывания и интонации.</p> <p>Обращения, состоящие из одного или двух-трёх слов, стоящие в начале, середине и</p>
---	--

<p><i>ставит вопросы</i> к выделенным главным членам предложения и к второстепенным членам предложения;</p> <p><i>распространяет</i> предложение по вопросам;</p> <p><i>выделяет</i> однородные члены предложения; <i>различает</i> средства связи при однородных членах (союзы <i>и, или, а, но</i>); <i>ставит знаки препинания</i> в предложениях с обращением, прямой речью, однородными членами и в самостоятельно составленных;</p> <p><i>находит</i> в учебном словаре однозначное и многозначное слово;</p> <p><i>находит</i> среди данных примеры употребления слова в прямом и переносном значении;</p> <p><i>объясняет</i> значение слова, устойчивого сочетания (с опорой на вспомогательные материалы, по образцу);</p> <p><i>составляет</i> предложения с устойчивым сочетанием слов, со словом, употребленным в разных значениях, в прямом и переносном значении (после обсуждения слова или работы со словарем);</p> <p><i>исправляет</i> ошибки в употреблении слов, значения которых различаются в русском и украинском языках;</p> <p><i>определяет</i> на слух и в написанном тексте имена существительные, аргументируя выбор;</p> <p><i>подбирает</i> к имени существительному синонимы и антонимы;</p> <p><i>объясняет</i> значения многозначного имени существительного;</p> <p><i>дополняет</i> предложения уместными именами существительными;</p> <p><i>различает</i> имена собственные и нарицательные по значению;</p> <p><i>определяет</i> род и число имени существительного;</p> <p><i>изменяет</i> имена существительные по числам и падежам;</p> <p><i>ставит</i> имя существительное в начальную форму;</p> <p><i>определяет</i> тип склонения имени существительного;</p> <p><i>знает</i> способ проверки написания безударных окончаний имён существительных;</p> <p>правильно <i>произносит</i> падежные окончания имён существительных и <i>проговаривает</i> их так, как они пишутся;</p> <p><i>строит</i> сочетания слов, предложения, используя имена</p>	<p>конце предложения. Знаки препинания при обращении.</p> <p>Главные (подлежащее и сказуемое) и второстепенные члены предложения (без деления на виды). Связь слов в предложении, выделение словосочетаний, постановка вопросов от главного к зависимому слову.</p> <p>Распространение предложений. Восстановление деформированных предложений.</p> <p>Предложения с однородными членами. Способы связи между ними. Знаки препинания при однородных членах.</p> <p>Предложения с прямой речью</p> <p>Исследование лексического значения слова. Использование лексического богатства языка в собственной речи.</p> <p>Однозначные и многозначные слова.</p> <p>Слова с прямым и переносным значением.</p> <p>Случаи омонимии (без термина). Синонимы, антонимы</p> <p>Наиболее употребительные устойчивые сочетания слов (<i>Красная строка. Вешать нос. Задирать нос. Язык без костей. Молоть языком.</i>)</p> <p>Использование толкового словаря для выяснения и уточнения значения слова</p> <p>Исследование роли имен существительных в речи и использования их в собственных высказываниях.</p> <p>Имя существительное как часть речи: общее грамматическое значение, морфологические признаки, роль в предложении.</p> <p>Лексическое многообразие слов, которые относятся к именам существительным</p> <p>Имена существительные-синонимы, антонимы; многозначность иён</p>
---	--

<p>существительные в разных падежных формах; имена существительные, которые в украинском и русском языках относятся к разным родам;</p>	<p>существительных; употребление имён существительных в прямом и переносном значении Собственные и нарицательные имена существительные Род и число имён существительных. Различия в форме рода и числа отдельных имён существительных в русском и украинском языках. Особенности написания имён существительных женского и мужского рода, оканчивающихся на шипящий звук Изменение имён существительных по падежам (склонение). Три склонения имён существительных Падежные окончания имён существительных 1, 2, 3 склонений. Правописание безударных падежных окончаний имён существительных в единственном числе Склонение имён существительных во множественном числе Составление словосочетаний, предложений с именами существительными. Исследование выразительных возможностей имён прилагательных, использования их для выразительности речи. Развитие представлений о лексическом многообразии имён прилагательных, их роли в речи (прилагательные-синонимы, прилагательные-антонимы; употребление имён прилагательных в прямом и переносном значении). Наблюдения над употреблением имён прилагательных в речи. Согласование имён прилагательных с именами существительными в роде, числе и падеже. Изменение имён прилагательных по падежам в</p>
<p><i>относит</i> к именам прилагательным слова, которые обозначают разные признаки предметов; <i>подбирает</i> к именам прилагательным синонимы и антонимы; <i>объясняет</i> значения многозначного имени прилагательного; <i>дополняет</i> предложения уместными именами прилагательными; <i>изменяет</i> имена прилагательные по числам и в единственном числе по родам; <i>определяет</i> род и число имени прилагательного по роду связанного с ним имени существительного; <i>изменяет</i> имена прилагательные в единственном и множественном числе по падежам; правильно <i>произносит и пишет</i> падежные окончания имён прилагательных; <i>строит</i> словосочетания и предложения с именами прилагательными в разных падежных формах;</p>	<p>имён существительных в единственном числе множественном числе предложений с именами существительными. Исследование выразительных возможностей имён прилагательных, использования их для выразительности речи. Развитие представлений о лексическом многообразии имён прилагательных, их роли в речи (прилагательные-синонимы, прилагательные-антонимы; употребление имён прилагательных в прямом и переносном значении). Наблюдения над употреблением имён прилагательных в речи. Согласование имён прилагательных с именами существительными в роде, числе и падеже. Изменение имён прилагательных по падежам в</p>

<p><i>определяет</i> среди данных слов имена числительные, подбирает к ним вопросы <i>сколько?</i>, <i>какой (какой)?</i>, <i>которая (какая)?</i>, <i>которое (какое)?</i>, <i>которые (какие)?</i>;</p> <p><i>правильно читает и списывает</i> сочетания существительных с числительными второго десятка, составными числительными в разных падежных формах;</p> <p><i>строит</i> словосочетания, предложения с именами числительными, употребляя нужную падежную форму (по образцу, с опорой на вспомогательные материалы);</p> <p><i>узнаёт</i> в ряду слов местоимения, <i>подбирает</i> вопросы к местоимениям;</p> <p><i>правильно читает и пишет</i> личные и указательные местоимения в разных падежных формах;</p> <p><i>правильно употребляет</i> в устной и письменной речи местоимения третьего лица с предлогами;</p> <p><i>строит</i> сочетания слов с местоимениями в разных падежных формах (по образцу), <i>заменяет</i> в предложении часто употребляемые имена существительные местоимениями;</p> <p><i>составляет</i> пары связанных между собой предложений, используя местоимения для связи предложений;</p> <p><i>подбирает</i> к глаголам синонимы и антонимы;</p> <p><i>объясняет</i> значение многозначного глагола;</p> <p><i>дополняет</i> предложение глаголом, который соответствует коммуникативной ситуации;</p> <p><i>узнаёт</i> на слух и в письменных текстах неопределённую форму глагола;</p> <p><i>ставит</i> глаголы в неопределённую форму;</p> <p><i>определяет</i> время глаголов в предложениях и текстах;</p> <p><i>изменяет</i> глаголы по лицам и числам в настоящем и будущем времени;</p> <p><i>изменяет</i> глаголы прошедшего времени по числам и в единственном числе по родам;</p> <p><i>правильно произносит</i> отдельные глаголы прошедшего времени (<i>брала, взяла, понял – поняла</i>);</p> <p><i>правильно пишет</i> глаголы на <i>-ться, -тся</i>;</p>	<p>единственном и множественном числе; по родам – в единственном числе. Родовые и падежные окончания имён прилагательных.</p> <p>Произношение и написание падежных окончаний имён прилагательных (практически).</p> <p>Произношение и написание суффиксов, приставок в именах прилагательных.</p> <p>Составление словосочетаний, предложений с именами прилагательными.</p> <p>Наблюдение за ролью имён числительных в речи и использование их в собственных высказываниях.</p> <p>Общее представление об имени числительном как части речи: значение, вопросы, изменение.</p> <p>Числительные количественные и порядковые.</p> <p>Изменение количественных и порядковых числительных по падежам.</p> <p>Составление словосочетаний, предложений с отдельными числительными в разных падежных формах.</p> <p>Наблюдение за ролью местоимений в речи и использование их в собственных высказываниях.</p> <p>Общее понятие о местоимении как части речи.</p> <p>Наблюдения за ролью местоимений в речи.</p> <p>Личные местоимения, их изменение и правописание.</p> <p>Указательные местоимения <i>этот (эта, это, эти), тот (та, то, те)</i>.</p> <p>Изменение местоимений по падежам и числам, в единственном числе – по родам.</p> <p>Роль местоимений в речи.</p> <p>Составление словосочетаний, предложений с местоимениями.</p> <p>Наблюдение за ролью глаголов в речи и использование их в собственных высказываниях.</p>
---	--

строит словосочетания и предложения с глаголами в различных формах;

ставит вопросы к наречиям места, времени, образа действия; правильно *произносит* и *списывает* наиболее употребительные наречия;

подбирает к наречиям синонимы и антонимы;

объясняет значения многозначного наречия;

дополняет предложение наречием, которое соответствует коммуникативной ситуации;

строит сочетания слов, предложения с наречиями (с опорой на дополнительные материалы);

находит нужное наречие в словаре, уточняя его написание;

произносит слово по правилам произношения и *находит* те позиции в слове, которые требуют проверки;

списывает слова на данные правила и *подчеркивает* буквы, написание которых нужно проверять;

находит проверочное слово в ряду данных слов, применяя правило об обозначении на письме безударных гласных, звонких / глухих и непроизносимых согласных;

делает вывод о написании разделительных *ь*, *ъ* на основе анализа слова с обозначенными частями слова;

проверяет написанное (по образцу)

Глагол как часть речи. Роль глагола в речи.

Расширение представлений о лексическом многообразии глаголов, их роли в речи (глаголы-синонимы, глаголы-антонимы; употребление глаголов в прямом и переносном значении; многозначные глаголы).

Наблюдения над употреблением глаголов в тексте.

Изменение глагола по временам.

Неопределённая форма глагола.

Изменение глаголов по лицам и числам (спряжение).

I и II спряжение глаголов.

Правописание безударных личных окончаний глаголов в настоящем и будущем времени.

Определение спряжения глаголов с безударным личным окончанием по неопределённой форме.

Изменение глаголов прошедшего времени.

Произношение и написание *-ться* и *-тся* в глаголах.

Составление словосочетаний и предложений с глаголами.

Наблюдение за ролью наречий в речи и использование их в собственных высказываниях.

Разнообразие лексического значения наречий.

Наречия места, времени, образа действия.

Наречия близкие и противоположные по значению.

Наблюдения над ролью наречий в тексте.

Выбор из данных наречий того, которое соответствует коммуникативной задаче.

Правописание отдельных, наиболее употребительных наречий.

Составление словосочетаний, предложений с наречиями

Проверка написания наречий

по словарю.
Правописание слов с орфограммами
Орфограммы, связанные с обозначением звуков буквами.
Правила, регулирующие написание таких орфограмм.
Орфограммы, не связанные с обозначением звуков буквами: пробел, перенос слов, большая буква.
Правила, регулирующие их написание.
Работа с орфографическим и другими учебными словарями

Навчальна програма
ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ
(складник типової освітньої програми)
для 3-4 класів
закладів загальної середньої освіти
з російською мовою навчання

Пояснювальна записка

Формування мовної особистості, комунікативно компетентної, здатної взаємодіяти з іншими людьми, навчатися впродовж життя – одне із важливих завдань закладів освіти на сучасному етапі розвитку суспільства. Спілкування державною і рідною в разі відмінності мовою визначено як ключова компетентність, у формуванні якої виняткова роль належить урокам української мови.

Читання є однією зі складових мовленнєвої діяльності здобувачів освіти. Сформованість читацьких умінь і навичок забезпечує формування таких важливих ключових компетентностей як культурна, інформаційно-комунікаційна, навчання впродовж життя, громадянська та соціальна. Тому у 3-4 класах курс «Літературне читання» виділено як окремий предмет мовно-літературної галузі, що є складовою курсу «Українська мова» у закладах освіти з мовами навчання національних меншин.

Програма «Літературне читання» для закладів освіти з російською мовою навчання побудована згідно вимог Державного стандарту початкової освіти й **орієнтована на:**

- гуманізацію змісту мовно-літературної освіти, виховання в учнів патріотичних, загальнолюдських моральних, естетичних і соціальних цінностей;
- забезпечення мотивації до читання, усвідомлення важливості читання українських літературних, фольклорних творів для особистісного й загальнокультурного розвитку;
- наближення змісту предмета до реалій і проблем сьогодення, збільшення кількості годин для вивчення творів сучасних авторів, літератури рідного краю;
- забезпечення інтеграції з іншими предметами: українською й російською мовами, читанням, природознавством, образотворчим мистецтвом, музикою тощо;
- реалізацію компетентісного, особистісно орієнтованого підходів до роботи на уроці, створення умов для розвитку літературно-творчих здібностей, комунікативного мовлення школярів.
- урахування специфіки роботи з літературними творами у закладах освіти з мовами навчання національних меншин в умовах одночасного вивчення творів української й

російської літератур, що потребує спеціальних методичних підходів.

Основною метою курсу є формування читацької компетентності молодших школярів, ознайомлення учнів з українською дитячою літературою як мистецтвом слова, виховання творчого читача із самостійним критичним мисленням, гуманістичним світоглядом, який має потребу в читанні не лише як засобу пізнання й отримання необхідної інформації, а і як способу проведення вільного часу, задоволення естетичних потреб, відпочинку. Підготовка дітей до вивчення систематичного курсу української літератури в основній школі.

Для досягнення мети мають реалізуватися такі завдання:

– розвиток навички правильного, свідомого, виразного читання українською мовою вголос, *швидкість якого має бути особистісно орієнтована на індивідуальний темп мовлення школяра*, а також мовчки, щоб самостійно одержувати інформацію;

– розвиток умінь співпереживати, чутливо реагувати на художню красу твору;

– забезпечення активного засвоєння української лексики і розвиток навички усного мовлення через читання художніх творів;

– дотримання єдності роботи над змістом тексту і мовно-літературної складової, формування не просто учня-читача, а й мовної особистості з достатніми комунікативними можливостями українською мовою як державною;

– розвиток літературно-творчих здібностей, умінь створювати власні оціночні висловлення щодо змісту прочитаного тексту, його героїв, мови твору тощо;

– будувати діалоги відповідно до різних комунікативних ситуацій із дотриманням правил мовного етикету; розігрувати твори за ролями, створювати міні-спектаклі тощо;

– розвиток умінь роботи з дитячою книжкою та медіаресурсами, Інтернетом як сучасним засобом вирішення пізнавальних, читацьких, комунікативних і творчих завдань;

– уточнення й закріплення уявлень про літературознавчі поняття, художні засоби і їх роль у тексті;

– формування соціокультурної компетентності, яка передбачає ознайомлення учнів з культурою українського народу, полягає в умінні встановлювати соціальні контакти, забезпечує адаптацію підростаючого покоління до життя в українському соціумі;

– розвиток інтелектуальних здібностей: пам'яті, уваги, логічного мислення та уяви школярів.

виховання цікавості до творів українських дитячих письменників, української культури, до засвоєння народознавчих і країнознавчих знань, а також виховання загальнолюдських моральних цінностей, формування

особистості-патріота, що має активну громадянську позицію й водночас толерантно ставиться до мов і літературних надбань інших народів.

Зміст літературного читання визначається на основі таких принципів: *тематично-жанрового, художньо-естетичного, літературознавчого, комунікативно-мовленнєвого.*

Тематично-жанровий і *художньо-естетичний* є визначальними у виборі творів для читання. Коло читання охоплює доступні цій віковій групі учнів фольклорні, художні, науково-публіцистичні й навчальні твори української літератури.

В основу добору текстів для читання покладено такі критерії:

- урахування художньої цінності літературних текстів і виховного потенціалу, їх доступність;
- орієнтація на вікові читацькі інтереси учнів 3-4 класів;
- опора на читацькі вміння й літературознавчі знання, здобуті на уроках російського літературного читання;
- культурологічність, що забезпечує розширення світогляду учнів, визначення місця літератури серед інших видів мистецтва;
- полікультурність, що спрямовує на формування загальної культури учнів.

Художньо-естетичний принцип передбачає добір художніх творів за критеріями естетичної цінності. Їх зміст розкриває перед читачем різноманітність навколишнього світу, людських взаємин, сприяє розвитку почуттів гармонії та краси, формуванню особистісного ставлення до дійсності, виховує естетичні смаки, потребу в спілкуванні з прекрасним. Зміст текстів сприяє розвитку емпатії.

Літературознавчий принцип забезпечує ознайомлення учнів з елементарними літературознавчими поняттями, які засвоюються практично (на рівні уявлень).

Упровадження цього принципу передбачає усвідомлення на практичному рівні таких понять, як тема, ідея (основна думка) твору, літературні герої (персонажі), образні слова й вирази, літературні жанри, автор, вірш, поезія, рима, ритм, настрої вірша, інтонація, пауза.

Комунікативно-мовленнєвий принцип є визначальним у мовленнєвому розвитку учнів, у формуванні у в них досвіду успішного користування мовою, усіма видами мовленнєвої діяльності для пізнання, комунікації, впливу, міжособистісного спілкування. Дотримання цього принципу забезпечить розвиток умінь розуміти й скласти усні повідомлення, тексти (усні й письмові) і критично, тобто аргументовано, оцінювати їх; скласти повноцінні в комунікативному відношенні висловлення, які сприяють досягненню взаєморозуміння і взаємодії, а також співпрацювати з однокласниками в процесі навчання.

Зміст літературного читання визначається *окресленим у програмі колом читання* й такими **змістовими лініями**:

- *Оволодіваємо навичкою читання й уміннями розуміти текст .*
- *Усвідомлюємо особливості художньої літератури як мистецтва слова (літературознавча пропедевтика).*
- *Працюємо з різними видами текстів: фольклорними, художніми, науково-популярними, навчальними й медіатекстами.*
- *Досліджуємо світ дитячої книжки і медіапродукції, набуваємо досвіду самостійної читацької діяльності.*
- *Розвиваємо мовленнєво-творчі здібності.*

Коло і тематика читання

Коло читання охоплює усну народну творчість: дитячі пісні, скоромовки, ігри, прислів'я й приказки, а також народні та літературні казки й легенди, притчі, міфи, ліричні й прозові твори українських письменників-класиків, сучасних авторів і деяких зарубіжних. Окрім того, учні ознайомлюються з науково-популярною літературою. Це твори про явища природи, історичні, героїко-патріотичні події, наукові досягнення тощо; дитяча періодика (журнали і газети); довідкова література (словники, довідники, енциклопедії). Зміст таких текстів розширює кругозір, зацікавлює певними науковими відкриттями, розвиває пізнавальну активність, спонукає до подальшого задоволення читацьких запитів у мережі Інтернет.

До кола читання введено навчальні тексти, у яких доступно, на елементарному рівні подано інформацію про літературознавчі поняття.

Тематика читання – про чесність, дружбу, товаришування, працьовитість, силу волі, взаємини в сім'ї, пригоди, випадки з життя дітей і дорослих, а також про Україну, як багатонаціональну державу, видатних історичних і культурних діячів, героїв-захисників України, письменників, українські народні звичаї і свята, світ природи й необхідність збереження її, твори гумористичні, фантастичні та пригодницькі.

Оволодіваємо навичкою читання й уміннями розуміти текст

Читання вголос охоплює такі компоненти:

- *спосіб читання* – читання цілими словами;
- *свідомість читання* – розуміння основної частини слів у тексті як у прямому, так і в переносному значеннях, фактичного змісту прочитаного, усвідомлення основної думки твору;
- *правильність читання* – читання з дотриманням унормованих правил орфоепії, без порушень наголошування слів, повторів і перекручень;
- *темп читання* – оптимальна швидкість, яка відповідає темпу індивідуального мовлення дитини й забезпечує усвідомлення змісту тексту;
- *виразність читання* – правильне читання з дотриманням інтонації розділових знаків, відтворенням загального емоційного настрою твору, переживань героїв, автора й власного ставлення до прочитаного. Читання з дотриманням логічних наголосів, пауз, мелодики й темпу, умінням регулювати силу голосу.

Читання мовчки

Учень (учениця) повинен (повинна) уміти *читати мовчки* – «очима», без зовнішніх мовленнєвих рухів.

Читати свідомо, тобто розуміти прочитане.

Читати у темпі вищому за читання уголос.

Учень повинен уміти обирати доцільний вид читання, залежно від поставленої мети та завдань (для детального ознайомлення зі змістом твору, пошуку необхідної інформації, вибіркового читання тощо).

Усвідомлюємо особливості художньої літератури як мистецтва слова (літературознавча пропедевтика)

У процесі роботи над художніми творами учні ознайомлюються з літературними жанрами, вчать визначати тему та основну думку художнього твору, його сюжет і композицію (без уживання термінів), розглядають факти, події, визначають персонажів, вчать практично розрізняти жанри художніх творів, з'ясовувати їх особливості. Вивчення зазначених літературознавчих понять потрібно проводити у взаємозв'язку з відповідною роботою на уроках російського літературного читання, оскільки вони є спільними, а вміння застосовувати здобуті знання й набуті вміння на іншому матеріалі є свідченням не лише високого рівня сформованості їх, а й літературознавчої компетентності учнів.

У визначенні теми й основної думки, а також структури художнього тексту (зачин, основна частина, кінцівка) учителю необхідно установлювати з уроками української мови, оскільки відповідні вміння формуються під час вивчення розділу «Текст».

Працюємо з різними видами текстів: фольклорними, художніми, науково-популярними, навчальними й медіатекстами

Робота з реалізації зазначеної лінії передбачає формування в учнів цілісного сприймання фольклорних, художніх, науково-популярних, навчальних текстів і медіатекстів, їх аналіз та інтерпретацію; розвиток мислительних операцій: умінь порівнювати, аналізувати, робити висновки, передбачати, здогадуватися, розкривати задуми автора, приховані смисли, критично оцінювати інформацію, використовувати її у своїй навчальній, практичній діяльності.

Досліджуємо світ дитячої книжки й медіапродукції, набуваємо досвіду самостійної читацької діяльності

Робота з дитячою книжкою передбачає проведення уроків позакласного читання, які вводять дітей у світ української дитячої літератури і є продовженням і доповненням уроків літературного читання в класі. Позакласне читання – читання самостійне, мета якого допомогти дитині зрозуміти свої читацькі смаки, читацькі інтереси, виховати активного читача,

який має постійну потребу в читанні для задоволення естетичних потреб і отримання необхідної інформації.

Методика уроків позакласного читання українською і російською мовами є подібною. Вони проводяться один раз на два тижні. Учитель самостійно обирає тематику таких уроків, визначає перелік авторів, їх творів, місце проведення (клас, бібліотека, музей, природа, актовa зала) і способи діяльності учнів на уроці.

Важливо пам'ятати про обмежений словниковий запас учнів. Тому зростає актуальність роботи щодо з'ясування значення нових слів і виразів, які трапляються в текстах. Вона проводиться не після, а перед самостійним читанням. При цьому важливо формувати вміння працювати з довідковою літературою (перекладні, тлумачні словники, енциклопедії), здійснювати пошуки необхідної інформації в мережі Інтернет.

Програма націлює педагога на інтерактивні форми проведення таких уроків. Наприклад:

- інтегровані уроки, де поєднується зміст матеріалу дитячої літератури з матеріалом уроків живопису, музики, природознавства, розвитку мовлення;
- уроки-екскурсії в музеї, бібліотеку, зустрічі з місцевими поетами, прозаїками, казкарями тощо;
- уроки-читання-слухання, читацькі обговорення, уроки-подорожі, вікторини, інсценізації, драматизації;
- уроки-конкурси молодих літературних талантів.

Пріоритетом роботи мають бути завдання, націлені на розвиток літературно-творчої діяльності кожної особистості.

Розвиваємо мовленнєво-творчі здібності

Твори художньої літератури є основним джерелом збагачення мовлення дітей, їхнього словникового запасу. На уроці літературного читання мовленнєвий розвиток школярів є важливим складником кожного уроку. Формування читацьких умінь і навичок здійснюється в нерозривній єдності з мовленнєвими вміннями, оскільки якість читання, як смислової так і технічної сторони, значною мірою залежить від рівня словникового запасу дитини.

Система мовленнєвого розвитку на уроці літературного читання має охоплювати кілька напрямів.

1. Робота над правильністю й виразністю мовлення;
2. Поповнення словникового запасу учнів новою лексикою. (Пояснення значень невідомих учням слів, уживання їх у заданому контексті, використання слова в мовленнєвій практиці).
3. Опрацювання образних засобів художніх творів: епітетів, метафор, порівнянь, уособлень тощо (без уживання термінів).
4. Розвиток монологічного мовлення:

- переказування (докладне, вибіркоче, творче – зі зміною особи оповідача, переказ зі зміною часу подій, переказ із продовженням і доповненням тексту);

- побудова монологічних висловлень про характер героя, створення словесного опису персонажа, складання розповідей за змістом прочитаних текстів, ілюстрацією тощо;

- побудова висловлень про враження від прочитаного твору, висловлення власної думки та обґрунтування її фактами, поданими в тексті; складання анотації, відгуку на літературний твір або книгу, створення есе; складання діафільму, уявна екранізація твору, створення прозового чи поетичного тексту за аналогією до прочитаного, складання власних казок, оповідань, віршів, загадок тощо.

5. Розвиток діалогічного мовлення в різних комунікативних ситуаціях із дотриманням правил мовленнєвого етикету, використання інтерактивних методик роботи на уроці: розігрування уявних ситуацій зустрічі з автором, журналістом, бесіда з письменником про героїв твору, створення медіатекстів (інтерв'ю) тощо.

6. Розвиток дитячої фантазії, колективна творча діяльність (робота в парах і творчих групах): уявна екранізація твору, драматизація, інсценізація, написання автору листа або повідомлення в чаті, системі скайп, створення медіатекстів (реклама книги, твору; радіо-, теле-, Інтернет-текстів) тощо.

Робота з розвитку мовленнєвих, комунікативних, літературно-творчих умінь стане ефективною, якщо запропоновані теми для мовної діяльності будуть цікавими для школярів, пов'язаними з їхнім власним життєвим досвідом, реальними обставинами життя.

3 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Оволодіваємо навичкою читання й уміннями розуміти текст	
<p>Учень/учениця: <i>читає</i> наприкінці навчального року вголос і мовчки; <i>читає</i> вголос <i>цілими</i> <i>словами</i> (можливе поскладове читання важких слів) <i>правильно, свідомо, виразно, у темпі, наближеному до індивідуального мовлення дитини</i> з дотриманням відповідної інтонації</p>	<p>Формування й розвиток читацьких навичок. Виконання спеціальних вправ для тренування артикуляційного апарату з метою вдосконалення орфоепічних умінь, володіння силою голосу, інтонацією, різним темпом читання; вправи на розширення оперативного поля читання;</p>

<p>й сили голосу;</p> <p><i>дотримується пауз</i> між реченнями та частинами тексту, інтонації розділових знаків, правильно обирає логічний наголос для передачі змісту прочитаного;</p> <p>читає мовчки, що за темпом перевищує читання вголос;</p> <p><i>відповідає на запитання</i> за змістом прочитаного чи прослуханого; <i>уміє пояснити</i> слово, вислів, зміст окремого речення, уривку, тексту загалом;</p> <p><i>розуміє</i> прочитані чи сприйняті на слух запитання, навчальні завдання;</p> <p>обирає доцільний вид читання залежно від поставленої мети та завдань: для детального ознайомлення зі змістом твору, пошуку необхідної інформації, уточнення змісту тощо.</p>	<p>вправління у різних видах читання вголос і мовчки.</p> <p>Інтонування речень, різних за метою висловлювання, формування й розвиток умінь вибирати та застосовувати під час читання потрібний тон, темп, силу голосу, виділяти важливі за змістом слова. Формування вмій під час читання мовчки читати слова, словосполучення очима, не артикулюючи їх;</p> <p>розвиток умінь пояснювати значення невідомих слів шляхом здогадки за змістом тексту, за допомогою словників (перекладного, тлумачного) або використання електронних носіїв для пошуку в мережі Інтернет;</p> <p>пояснення змісту твору, описаних подій, явищ, фактів;</p> <p>розвиток умінь працювати за усними завданнями учителя й завданнями, поданими в підручнику.</p>
<p>Усвідомлюємо особливості художньої літератури як мистецтва слова (літературознавча пропедевтика)</p>	
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>порівнює</i> картини природи в музиці, живописі й поезії; <i>розуміє</i> відмінність літератури від інших видів мистецтв;</p> <p><i>розпізнає</i> основні жанрові особливості фольклорних (казки, загадки, прислів'я, приказки, небилиці, лічилки, скоромовки) творів;</p> <p><i>співвідносить</i> вивчені твори з відповідними жанрами: казка, вірш, лічилка, скоромовка, прислів'я;</p>	<p>Порівняння картин природи в різних видах мистецтв; література як мистецтво слова.</p> <p><i>Спостереження</i> над жанровими особливостями фольклорних творів (казки, загадки, прислів'я і приказки, небилиці, лічилки, скоромовки).</p>

<p><i>розрізняє</i> літературні твори за їх жанрами;</p> <p><i>розповідає</i> про деякі цікаві факти з життя письменника; <i>визначає</i> за допомогою вчителя ставлення автора до зображуваних подій, героїв;</p> <p><i>визначає</i> героїв твору, головних і другорядних; дає оцінку їх учинкам, пояснює риси характеру;</p> <p><i>визначає</i> за допомогою вчителя тему та основну думку твору;</p> <p><i>знаходить у тексті</i> (за допомогою вчителя і самостійно) <i>порівняння, епітети, метафори (без уживання термінів),</i> слова, що мають переносне значення, пояснює їх роль у художньому тексті; <i>визначає</i> в творах елементи розповіді, описи, міркування;</p> <p><i>визначає</i> слова, що римуються, вправляється у самостійному добиранні рим;</p> <p><i>знаходить</i> у змісті тексту художні описи природи, зовнішності людини, інших істот; пояснює їх роль у творі.</p>	<p>Літературні твори (оповідання, авторські казки, легенди, вірші); розрізнення їх за жанрами.</p> <p>Автор твору. Ознайомлення з деякими цікавими епізодами з життя письменника. Визначення ставлення автора до зображуваних подій і персонажів.</p> <p>Герой (персонаж) твору, визначення головного та другорядних персонажів; їхні риси характеру, вчинки; ліричний герой у віршах.</p> <p>Тема та основна думка твору. Формування вмінь визначати тему твору й основну думку.</p> <p>Мова художнього твору: Спостереження за мовою художніх творів. Знаходження образних слів і виразів, (епітет, порівняння, метафора – без уживання термінів, переносне значення слів), пояснення їх, з'ясування ролі; спостереження за особливостями мови віршів; рима – характерна ознака віршів; знаходження рим.</p> <p>Пейзаж, портрет в образотворчому мистецтві й літературі.</p>
<p align="center">Працюємо з різними видами текстів: фольклорними, художніми, науково-популярними, навчальними й медіатекстами</p>	
<p>Учень/учениця: <i>практично розрізняє</i> художні, науково-популярні, навчальні й медіатексти; розуміє їх призначення; <i>орієнтується в</i> їх змісті (про що чи про кого повідомляється);</p>	<p>Робота з текстами різних видів. Читання й розуміння їх змісту. Слухання й розуміння аудіотекстів. Особливості представлення (графічного оформлення) навчальних текстів.</p>
<p><i>знає</i> по кілька колискових, забавлянок, безкінечників, скоромовок, віршів-звуконаслідувань, лічилок, дитячих</p>	<p>Малі форми усної народної творчості. Ознайомлення з колисковими піснями, забавлянками, безкінечниками, скоромовками,</p>

<p>ігор і пісень); уміє розігрувати дитячі ігри, виконувати дитячі пісні;</p>	<p>віршами-звуконаслідуваннями, лічилками, дитячими іграми й піснями, загадками). Розуміння їх виховного значення. Розучування та розігрування дитячого фольклору.</p>
<p><i>спостерігає</i> за описом предметів та явищ у загадках, вміє відгадувати загадки, колективно складати їх; знає напам'ять кілька загадок і вміє загадувати їх;</p>	<p>Загадки. Поетична форма опису предмета чи явища без називання їх; порівняння предмета з його описом у загадці; спостереження за використанням порівнянь, метафор (без уживання терміна) у загадках; відгадування і загадування загадок. Ознайомлення з іншими видами народної творчості.</p>
<p><i>розрізняє загадки, прислів'я й приказки;</i> <i>пояснює (у деяких випадках за допомогою вчителя) зміст прислів'їв і приказок;</i> <i>вибирає з кількох прислів'їв таке, що найточніше відображає основну думку твору або характер героя;</i></p>	<p>Прислів'я й приказки. Тематика прислів'їв і приказок. Формування умінь доречно їх уживати, вибирати з кількох прислів'їв таке, що найточніше відображає основну думку твору чи характеризує героя. Спостереження за використанням прислів'їв і приказок у художніх творах.</p>
<p><i>розуміє, називає основні ознаки казок про тварин і чарівних (фантастичних) казок;</i> <i>називає героїв казок; на основі вчинків судить про характер героїв; висловлює свою думку щодо поведінки персонажів; читає казку, відповідно інтонуючи текст; бере участь у розіграванні казки за ролями; робить висновки про добро і зло в казках; знає особливості будови казки, її зачину і кінцівки; бере участь у складанні казок на самостійно дібрану тему;</i> <i>виявляє своє ставлення до фольклорної спадщини українського народу;</i></p>	<p>Казка як вид усної народної творчості. Казки про тварин і чарівні (фантастичні) казки. Спостереження за особливостями казок про тварин і чарівних; особливості вимислу й фантазії останніх: таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети та істоти-помічники (жива і мертва вода, чарівний клубочок тощо), фантастичні істоти (Баба Яга, Котигорошко, Лісовичок); надзвичайна сила, дивовижні перетворення тощо. Герої казок, їхні вчинки, мотиви поведінки (за допомогою вчителя). Добро і зло в казці.</p>
<p><i>називає основні ознаки вірша (рима,</i></p>	<p>Вірші. Формування знань про</p>

<p>ритм, поділ на строфи; <i>пояснює</i>, які почуття висловлює поет у творі; <i>уміє</i> виразно читати вірші, визначати основні теми віршів, опрацьованих на уроках; <i>розповідає</i> про власні почуття, які викликає той чи інший вірш;</p>	<p>жанрові особливості віршів (рима, ритм, поділ на строфи, настрій, мелодика, уявні картини). Ліричний герой вірша. Тематика віршів. Спостереження за мовою віршів. Формування вмінь виразно читати вірші, передаючи почуття, дотримуючись ритмічної паузи. Складання віршів.</p>
<p><i>називає</i> основну відмінність акровіршів і віршів-безкінечників від інших віршів;</p>	<p>Безкінечники (народні й авторські). Їхні структурні особливості. Складання безкінечників.</p> <p>Акровірш (акростих) як особлива форма вірша (віршованої загадки). Складання акровіршів.</p>
<p><i>визначає</i> тему й основну думку оповідання, головного й другорядних персонажів; <i>називає</i> за допомогою вчителя основні теми дитячих оповідань, опрацьованих під час навчання; <i>має</i> уявлення про умовність подій у художньому творі; <i>усвідомлює</i> моральні цінності твору;</p> <p><i>розпізнає, інтерпретує</i> здобуту з тексту інформацію; розмірковує над нею й узагальнює; доречно використовує її в життєвих ситуаціях;</p>	<p>Оповідання як особливий жанр художнього тексту. Тема й основна думка. Герої (персонажі) оповідання, їхня характеристика; структурні особливості тексту.</p> <p>Усвідомлення умовності подій у художньому творі, їх відмінність від реальних, життєвих. Увага до особистості автора твору.</p> <p>Науково-популярні, навчальні, медіатексти. Формування вмінь працювати з науково-популярними й навчальними текстами, читати мовчки, швидко знаходити потрібну інформацію, усвідомлюючи її значення. Бібліотека як інформаційна система.</p>
<p><i>має</i> уявлення про світ медіа як різні канали поширення інформації : телебачення, радіо, журнали, газети, інтернет-сайти тощо; розуміє їх особливості;</p>	<p>Спостереження за особливостями представлення інформації різними каналами поширення (преса, радіо, телебачення, інтернет-сайт).</p>
<p><i>має</i> уявлення про медіатекст як</p>	<p>Спостереження над медіатекстами,</p>

різновид тексту, що належить засобам масової інформації, і розрахований на масову аудиторію;	порівняння їх із текстами літератури.
оцінює повідомлення мас-медіа (цікаво- не цікаво, корисно-шкідливо, реально – нереально, добре-погано тощо)	Аналіз сприйнятої інформації на основі власного досвіду.
створює власні медіатексти: вітальні листівки, sms-повідомлення, реклами, оголошення тощо ;	Формування вмінь створювати власні медіатексти: писати вітальні листівки, оголошення, sms- повідомлення батькам, друзям, учителю, створювати реклами тощо.
<i>знає</i> правила культурного спілкування в Інтернеті.	Ознайомлення з правилами культурного спілкування в Інтернеті.
Емоційно-оцінне ставлення читача до змісту твору	
<p>Учень/учениця: <i>одержує</i> естетичну насолоду від прочитаного; чутливо реагує на образні слова й вирази; може передати власні почуття; <i>відчуває і визначає</i> загальний настрій, загальну тональність поетичного твору; <i>висловлює</i> оцінні судження морального й етичного характеру про події, учинки персонажів, висловлює своє ставлення до прозового тексту; <i>усвідомлює морально-етичні цінності твору.</i></p>	<p>Формування вмінь визначати настроїв, загальну тональність твору; висловлювати свої враження від прочитаного, робити оцінні судження.</p> <p>Розвиток емпатії засобами художньої літератури (умінь не лише розуміти почуття інших людей, а й відгукуватися на чужий біль, проблеми тощо).</p>
Досліджуємо світ дитячої книжки й медіапродукції, набуваємо досвіду самостійної читацької діяльності.	
<p>Учень/учениця: <i>самостійно ознайомлюється</i> з дитячою книжкою, орієнтуючись на зміст обкладинки, титульний аркуш, наведену анотацію, передмову; <i>прогнозує</i> орієнтовний зміст; користується ілюстрацією як допоміжним засобом розуміння</p>	<p>Формування вмінь читати інформацію, уміщену на обкладинці нової книжки, орієнтуючись на позатекстову інформацію й подану анотацію, передмову тощо. Формування вмінь самостійно <i>добирати</i> й читати дитячі книжки за</p>

<p>змісту тексту; <i>самостійно добирає і читає</i> дитячі книжки на рекомендовану вчителем тему; <i>здійснює</i> пошук потрібної книжки у відкритому фонді бібліотеки та за допомогою Інтернет-ресурсів; <i>усно складає</i> найпростіше повідомлення (анотацію) про прочитану книжку;</p> <p>усвідомлює призначення <i>довідкової літератури</i>; <i>самостійно користується</i> нею для пошуку потрібної інформації, з'ясування значення слів і виразів;</p> <p><i>знає і називає</i> кілька українських дитячих журналів, робить повідомлення про прочитане в них. <i>має уявлення</i> про різні канали поширення інформації (преса, радіо, телебачення), інтернет-портали .</p>	<p>темами, рекомендованими вчителем. Формування вмінь здійснювати пошук потрібної книжки у відкритому фонді, а також за допомогою Інтернет-ресурсів бібліотеки (<i>за допомогою вчителя</i>).</p> <p>Формування вмінь складати <i>найпростіше повідомлення</i> про прочитану книжку (усно, за допомогою вчителя).</p> <p>Розвиток умінь самостійно користуватися <i>довідковою літературою</i> (дитячими енциклопедіями, <i>словниками</i> тощо).</p> <p>Ознайомлення з дитячою періодикою (газетами, журналами), їх художнім оформленням, структурою. Читання окремих цікавих текстів, повідомлень.</p>
---	--

Розвиваємо мовленнєво-творчі здібності.

<p>Учень/учениця: <i>зосереджено слухає</i> й розуміє повідомлення чи запитання вчителя, співрозмовника й <i>відповідає</i> чітко, правильно, <i>дотримуючись норм</i> літературної вимови; виявляє повагу до однолітків під час діалогу, колективної дискусії; <i>уміє коректно заперечити, висловити згоду</i> чи незгоду в процесі обговорення;</p> <p><i>бере участь</i> в обговоренні змісту прочитаних творів, <i>ставить запитання</i> за його змістом, <i>уважно слухає</i> думки однокласників; <i>висловлює</i> власні міркування щодо прочитаного;</p> <p><i>складає план, добирає</i> заголовки до частин тексту; <i>дослівно й вибірково переказує</i> прочитаний чи прослуханий</p>	<p><i>Виховання культури спілкування</i> з однолітками й дорослими. Формування вмінь слухати міркування однолітків, із повагою ставитися до їхніх думок, суджень, навіть якщо вони не збігаються з власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії тощо.</p> <p>Колективне обговорення змісту прочитаного тексту, висловлення ставлення до його героїв, подій.</p> <p>Складання плану тексту, добір заголовків до його частин; переказування (дослівне й стисле)</p>
---	--

<p>текст; бере участь в інсценізації твору;</p> <p><i>уміє працювати</i> самостійно й у співпраці з товаришами, <i>складає власні тексти:</i> казки, загадки, лічилки, за аналогією до прочитаного, уявою тощо. <i>створює</i> ілюстрації до вірша й розповідає про зображене;</p>	<p>окремих частин чи цілого тексту; інсценізація деяких творів.</p> <p><i>Колективне й самостійне складання</i> казок, загадок, лічилок, віршів, творів за аналогією до прочитаного, за ілюстрацією до твору тощо. <i>створення</i> ілюстрацій до вірша й розповідь про зображене;</p>
--	--

4 клас

Коло і тематика читання

Коло читання – фольклорні, художні, науково-художні, науково-популярні твори українських письменників-класиків і сучасних українських дитячих та окремих зарубіжних письменників. Усна народна творчість. Малі фольклорні форми: прислів'я і приказки, лічилки, загадки, усмішки, казки, легенди, народні пісні. **Поезія:** вірші українських поетів – пейзажні й сюжетні, поеми (історичного змісту), легенди, байки.

Проза. Науково-художні твори. Науково-популярні. Довідкова література. Медіатексти (журнали, газети, тексти з інтернет-сайтів).

Тематика читання — твори різних жанрів про красу природи й необхідність збереження її, життя дітей і дорослих, Україну, українську мову, звичаї і традиції українців, сторінки історії, видатних людей України, зокрема письменників, а також твори, у яких утверджуються високі людські чесноти: любов до рідної землі, взаємодопомога, чесність, дружба, толерантне ставлення до інших мов, інших культур.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Оволодіваємо навичкою читання й уміннями розуміти текст	
<p>Учень/учениця: <i>читає</i> вголос цілими словами і групами слів правильно, свідомо, у <i>темні,</i> <i>що</i> <i>відповідає</i></p>	<p>Удосконалення навичок свідомого, правильного читання; виконання вправ на розвиток уваги до слова, дотримання основних норм</p>

<p><i>індивідуальному мовленню дитини; сприймає, розуміє (під час читання, слухання) зміст творів (текстів) різних жанрів, виділяє в них суттєву інформацію;</i></p>	<p>літературної вимови і вмотивованого темпу.</p>
<p><i>самостійно готується до виразного читання; добирає та правильно застосовує під час читання, декламації, інсценізації різножанрових творів мовленнєві й позамовні засоби художньої виразності; передає за допомогою їх своє та авторське ставлення до змісту твору;</i></p>	<p>Створення під керівництвом учителя і самостійно партитури читання. Робота над розумінням твору, аналіз вчинків і характерів персонажів; удосконалення умінь уявляти події, описані в тексті, виділяти голосом слово в реченні для підкреслення його смислового значення (логічний наголос); порівняння різних варіантів озвучення тексту.</p>
<p><i>розуміє, дає відповідь на поставлені в підручнику або вчителем запитання, виконує завдання, інструкції прочитані чи сприйняті на слух;</i></p>	<p>Розвиток умінь самостійно працювати з методичним апаратом підручника; усвідомлювати прочитані завдання, планувати способи їх виконання й діяти індивідуально чи колективно.</p>
<p><i>обирає доцільний вид читання залежно від поставленої мети та завдань учителя;</i></p>	<p>Застосування різних видів читання: для пошуку необхідної інформації, для загального (попереднього) чи докладного ознайомлення зі змістом тексту, уточнення розуміння повідомлення, донесення змісту твору слухачеві тощо.</p>
<p><i>усвідомлено і досить вільно читає мовчки (у темпі, який значно перевищує темп читання вголос).</i></p>	<p>Удосконалення навички усвідомленого, у відповідному темпі читання мовчки різних за обсягом і жанровою специфікою текстів.</p>
<p>Усвідомлюємо особливості художньої літератури як мистецтва слова (літературознавча пропедевтика)</p>	
<p>Учень/учениця: <i>розуміє особливість літератури як мистецтва слова; порівнює художні образи в музиці, живописі й літературі;</i></p>	<p>Спостереження за творенням художнього образу різними видами мистецтв; література як мистецтво слова; порівняння картин природи, створених художником, композитором, письменником .</p>
<p><i>розуміє специфіку творів різних жанрів; наводить приклади; розрізняє фольклорні й авторські твори, співвідносить твір із його</i></p>	<p>Жанр. Спостереження над жанровими особливостями фольклорних і художніх творів; пояснювання їх основних ознак;</p>

автором;	практичне розрізнювання творів різних жанрів.
<i>розуміє</i> основний смисл описаних фактів, подій, вчинків персонажів; <i>визначає</i> тему й усвідомлює основну думку твору;	Тема та основна думка твору. Визначення теми й основної думки твору; перечитування твору для усвідомлення основного смислу, описаних фактів, подій, вчинків персонажів.
<i>усвідомлює</i> взаємозв'язки між учинками і характерами персонажів у художньому творі; орієнтується в структурі тексту;	Сюжет (система подій) і композиція (структура) (без уживання термінів). З'ясування взаємозв'язків між фактами, подіями, випадками, пригодами, характерами персонажів у художньому творі.
<i>володіє</i> поняттями <i>герой, персонаж, дійова особа</i> ; <i>самостійно визначає</i> головних і другорядних персонажів твору; <i>дає характеристику</i> героям на основі аналізу їхніх учинків; <i>висловлює</i> до них власне ставлення; <i>співвідносить</i> вчинок із загальноприйнятими нормами людської моралі;	Герой (персонаж) твору. визначення головного і другорядних персонажів у творі, з'ясування стосунків між ними; пояснення мотивів учинків персонажів; характеристика персонажів, висловлення ставлення до героїв твору, обґрунтування своїх думок.
<i>усвідомлює</i> ставлення автора до зображених подій, героїв, фактів; <i>розповідає</i> про деякі цікаві факти з життя письменника;	Автор твору. Відображення в творі власних думок і почуттів, ставлення автора до зображуваних подій, героїв, учинків. Вираження у творі основної думки, яку засобом художнього слова автор мав намір донести до читача. <i>Ознайомлення</i> з деякими цікавими фактами з життя письменника.
<i>визначає</i> особливості мови художніх творів різних жанрів; <i>знаходить</i> засоби художньої виразності – епітет, метафору, уособлення (без уживання терміна), порівняння; <i>з'ясовує</i> за допомогою вчителя їх роль у створенні художніх образів;	Мова художніх творів. Спостереження за особливістю мови казок, оповідань, поетичних творів; рима як художній засіб у поетичних творах; виявлення засобів творення художніх образів: художня виразність мови, з'ясування ролі епітетів, порівнянь, метафор,

<p><i>використовує</i> образні слова і вирази під час побудови власних текстів.</p>	<p>повторів, гіпербол в усній народній творчості й у творчості поетів і прозаїків. Використання образних слів і виразів під час написання власних творів.</p>
<p>Працюємо з різними видами текстів: фольклорними, науково-популярними, навчальними й медіатекстами</p>	
<p>Учень/учениця: <i>практично розрізняє</i> художні, науково-популярні, навчальні й медіатексти; розуміє призначення їх; <i>орієнтується</i> в їх змісті;</p>	<p><i>Порівняння</i> художніх, науково-популярних, навчальних й медіатекстів, їх мови, призначення й способів представлення.</p>
<p><i>знає</i> назви, сюжети 2-3 фольклорних і літературних казок; <i>визначає</i> героїв, місце події в казках; <i>розуміє</i> їхні вчинки, мотиви поведінки; <i>пояснює</i> відмінність казок про тварин від героїко-фантастичних (на конкретних прикладах);</p>	<p>Народні героїко-фантастичні казки. Спостереження за відображенням народного побуту, місцем події в казці, особливостями мови цих казок. Усвідомлення відмінностей казок про тварин і героїко-фантастичних (чарівних). Порівняння сюжетів, тематики, моральних цінностей, закладених у змісті українських і російських народних казок.</p>
<p><i>розрізняє</i> фольклорну й літературну казку; <i>визначає</i> спільне та відмінне в цих казках;</p>	<p>Літературна казка. Порівняння літературних і народних казок. Зв'язок літературної казки з фольклорною.</p>
<p><i>розрізняє</i> легенди; <i>розуміє</i> відмінність від казки; <i>називає</i> героїв легенд, їх риси особистості;</p>	<p>Легенда. Дослідження особливостей легенди як твору-переказу, оповитого казковістю, фантастикою, про якісь події, факти, людей. З'ясування спільного й відмінного в легенді та казці.</p>
<p><i>усвідомлює й називає</i> ознаки вірша як жанру, <i>визначає</i> теми опрацьованих віршів; <i>розрізняє</i> вірші за емоційною тональністю; <i>пояснює</i>, які почуття передає поет у ліричному вірші (на конкретному прикладі); <i>порівнює</i> картини природи, створені</p>	<p>Поезія. Спостереження за жанровими особливостями віршів (рима, ритм, настрій, мелодика, уявні картини), їх тематикою, особливостями світу художніх образів. Розвиток образного мислення засобами поезії, порівняння художнього образу,</p>

<p>різними авторами; <i>усвідомлює</i> й <i>описує</i> власні почуття замилювання красою звучання пейзажної лірики; <i>знає</i> й читає напам'ять 4-5 віршів;</p>	<p>створеного різними видами мистецтв. Емоційна тональність вірша.</p>
<p><i>має</i> уявлення про жанрові особливості байки; <i>передає</i> розуміння характерів героїв під час виразного читання байки; <i>розуміє</i> й <i>може пояснити</i> її мораль;</p>	<p>Байка. Дослідження особливостей байки як невеликого за обсягом, здебільшого віршованого твору, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Читання за ролями, інсценізація байки.</p>
<p><i>визначає</i> структуру оповідання, смислові частини, <i>встановлює</i> між ними зв'язки; <i>усвідомлює</i> ставлення письменника до зображених подій, героїв твору; <i>оцінює</i> вчинки героїв на основі загальноприйнятих морально-етичних норм і цінностей; <i>висловлює</i> й <i>пояснює</i> власне ставлення до зображеного; <i>з'ясовує</i> роль пейзажу для розуміння художніх образів;</p>	<p>Художнє оповідання. Орієнтування у структурі художнього оповідання. Визначення ставлення письменника до зображених подій, героїв твору. Висловлення власного ставлення до персонажів, їхніх вчинків, мотивів поведінки.</p> <p>З'ясування ролі пейзажу для розуміння художніх образів.</p>
<p><i>розуміє</i> гумор; <i>спостерігає</i> за авторським вибором слова для змалювання героя, створення комічних ситуацій у гумористичних творах, <i>усвідомлює</i>, що гумор не ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю особистості;</p>	<p>Гумористичні твори для дітей. Гумор як добродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереження за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій тощо.</p>
<p><i>розпізнає</i> й <i>інтерпретує</i> інформацію з різних частин тексту й <i>підтверджує</i> свої висновки повідомленнями з тексту; <i>розуміє</i> практичну користь здобутої інформації; <i>оцінює</i> й <i>пояснює</i> значення візуальних і вербальних елементів тексту для розуміння поданої інформації;</p>	<p>Науково-популярні й навчальні тексти. З'ясування основних ознак науково-популярних і навчальних текстів, їх призначення; порівняння мови науково-популярних, навчальних і художніх текстів, способів представлення в них інформації; формування умінь працювати з науково-популярними, навчальними текстами, умінь знаходити потрібну інформацію в тексті чи таблиці й використовувати її в практичній</p>

<i>виявляє</i> інтерес до вивчення історії, наукових відкриттів, досягнень у галузі мистецтва, науки; <i>виявляє</i> інтерес до вивчення традицій українського народу тощо;	діяльності. З'ясування ролі візуальних і вербальних елементів тексту; Розвиток пізнавальних інтересів учнів.
<i>має</i> уявлення про світ медіа: телебачення, радіо, журнали, газети, інтернет-сайти тощо;	Світ медіа. Світ медіа: телебачення, радіо, журнали, газети, інтернет-сайти тощо.
усвідомлює роль медіа в житті людини;	З'ясування ролі медіа в житті людини.
<i>опрацьовує</i> різні види медіапродукції: візуальної (тексти, картини, фотографії); аудіальної (радіо, аудіозаписи текстів, музика); аудіовізуальні (телебачення, художні, документальні, анімаційні фільми, інтернет-ресурси);	Опрацювання різних видів медіапродукції: візуальної (тексти, картини, фотографії); аудіальної (радіо, аудіозаписи текстів, музика); аудіовізуальної (телебачення, художні, документальні, анімаційні фільми, інтернет-ресурси).
<i>обирає ресурси</i> для перегляду, висловлює думки щодо медіатекстів;	Обирає ресурси для перегляду; обговорення, дискусії щодо змісту прочитаних, побачених, прослуханих медіатекстів.
<i>знає про переваги й небезпеки</i> , які притаманні медіа;	З'ясування переваг і небезпек медіа.
<i>Знає</i> правила безпечного користування медіапродуктами.	Обговорення правил безпечного користування медіапродуктами.
Емоційно-оцінне ставлення до змісту твору	
Учень/учениця: <i>сприймає</i> літературу як вид мистецтва; <i>відчуває</i> задоволення під час ознайомлення з кращими зразками художньої літератури, <i>чутливо реагує</i> на образні слова й вирази; <i>усвідомлює</i> загальний настрій твору, персонажів, емоційно відгукується на прочитаний, прослуханий художній твір; <i>висловлює</i> емоційно-оцінні судження; <i>виявляє</i> ставлення автора і власне до зображеного; <i>розуміє</i> емоції інших людей,	Формування в учнів емоційно-оцінного ставлення до прочитаного (завдання на виявлення й оцінювання стану героїв твору шляхом формулювання власних оцінних суджень, виявлення авторської позиції щодо зображеного). Розвиток емпатії засобами художньої

<p>співчуває, співпереживає, виявляє почуття добра й милосердя; <i>усвідомлює</i> важливість таких людських чеснот, як працьовитість, розум, вірність, взаємодопомога тощо.</p>	<p>літератури, умінь співпереживати, співчувати, відгукуватися на проблеми інших; розв'язання морально-етичних завдань на основі прочитаного твору.</p>
<p>Досліджуємо світ дитячої книжки й медіапродукції, набуваємо досвіду самостійної читацької діяльності</p>	
<p>Учень/учениця: <i>самостійно визначає</i> орієнтовний зміст і тематику книжки за ілюстративним та довідково-інформаційним апаратом; <i>наводить приклади</i> довідкових видань, <i>пояснює</i> мету читання й використання їх; <i>визначає</i> порядок дій під час пошуку й вибору потрібної книжки, <i>знає, де</i> знайти потрібну інформацію, і <i>вміє здійснювати</i> пошук, користується відкритим книжковим фондом бібліотеки, Інтернет-ресурсами; <i>усно складає</i> коротке повідомлення про зміст книжки, <i>висловлює</i> власні оцінні судження щодо прочитаного; <i>бере участь</i> у колективному обговоренні змісту прочитаного, <i>уважно слухає й розуміє</i> запитання вчителя, думки, міркування однокласників, аргументовано доповнює їхні відповіді; <i>дотримується</i> норм культури спілкування під час дискусії; <i>самостійно користується</i> словниками, енциклопедією для з'ясування окремих слів, фактів, подій; <i>знає назви</i> 1-2 дитячих журналів, розповідає про цікавий матеріал у тому чи іншому номері журналу;</p>	<p>Удосконалення вмінь самостійно ознайомлюватися з новою книжкою, визначати її орієнтовний зміст з опорою на позатекстову інформацію.</p> <p>Удосконалення вмінь самостійно орієнтуватися у світі дитячих книжок здійснювати пошук потрібної книжки, користуючись Інтернет-ресурсами дитячої бібліотеки.</p> <p>Розвиток умінь самостійно складати коротке повідомлення про зміст прочитаного, висловлювати власне ставлення до нього. Формування вмінь брати участь в обговоренні змісту прочитаного: урахувати думки й міркування однокласників, співвідносити їх, доповнювати власними; дотримуватися норм культури спілкування тощо.</p> <p>Розвиток умінь користуватися довідковою літературою.</p> <p>Формування цікавості до дитячих журналів, газет, що друкуються українською мовою.</p>

<p><i>має уявлення про світ медіа:</i> телебачення, радіо, журнали, газети, інтернет-сайти тощо; <i>розрізняє</i> види медіа за способами передачі інформації; уміє критично оцінити, аргументувати свою думку щодо змісту повідомлення медіатексту; <i>розповідає</i> про свою улюблену телепередачу, <i>обґрунтовує</i> свій вибір; <i>знає правила</i> безпечного користування медіапродуктами; <i>має уявлення</i> про професії «журналіст/журналістка», «телеведучий/телеведуча», «актор/акторка».</p>	<p>Дослідження медіапродукції: телебачення, радіо, журнали, газети, інтернет-сайти тощо. Розрізнення видів медіа за способами передачі інформації. <i>оцінювання й доведення</i> своєї думки щодо змісту повідомлення медіатексту; <i>розповідь</i> про улюблені телепередачі, <i>обґрунтування</i> вибору; Обговорення правил безпечного користування медіапродуктами. Професії «журналіст/ журналістка», «телеведучий/телеведуча»), «актор/ акторка».</p>
--	--

Розвиваємо мовленнєво-творчі здібності

<p>Учень/учениця: <i>вступає й підтримує</i> діалог під час обговорення прочитаного тексту, книги, медіаповідомлення; <i>висловлює</i> власну оцінку подіям, героям, їхнім учинкам, <i>обґрунтовує</i> свою позицію щодо зображеного, <i>уміє коректно заперечити, висловити згоду чи незгоду із повідомлюваним;</i> <i>уміє виступити</i> перед однокласниками з невеликим повідомленням; <i>ділить</i> текст на смислові частини; <i>колективно складає</i> план оповідання, казки, статті; <i>використовує</i> їх для розповіді, різних видів переказу; переказує (дослівно, зі зміною особи, вибірково тощо); <i>читає</i> за ролями, <i>бере участь</i> в інсценізації, явній екранізації вору; <i>створює словесний опис</i> персонажа,</p>	<p>Розвиток діалогічного мовлення в різних комунікативних ситуаціях із дотриманням правил мовленнєвого етикету: уміння вислухати думку іншого, з повагою ставитися до міркувань, суджень, які не збігаються з власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії тощо. Планування виступу, пошук змістовної, цікавої інформації, вибір найістотніших фактів для повідомлення. Складання плану оповідання, казки, статті. Розповідь, переказ за планом. Переказування прочитаного із доповненнями, висловленням власної думки. Читання за ролями, інсценізація, читання віршів напам'ять.</p>
--	---

відгук на літературний твір або книгу, створює есе; складає діафільм, створює власні прозові чи поетичні тексти: казки, оповідання, вірші (буріме – на задану риму, верлібри – без рими, сенкан, акровірші), загадки тощо;

створює медіатексти (реклама книги, твору; радіо-, теле-, Інтернет-текстів) тощо.

Словесне малювання за уявою (персонажів, місця дії тощо).

Складання творчих робіт за змістом прочитаних текстів, побачених картин, за уявою.

Складання казок, оповідань, віршів (буріме – на задану риму, верлібри – без рими, сенкан, акровірші), небилиць, лічилок, загадок тощо.

Написання повідомлення в чаті, в системі скайп, вайбер, створення медіатекстів (реклама книги, твору; радіо-, теле-, Інтернет-текстів) тощо.